
Butlletí Excursionista de Catalunya

Per Terres de Flandes

ANVERS

EL viatge de Bruselles a Anvers en ferrocarril, esdevé ràpid i còmode, certament a posta per a donar compliment a les exigències d'un tràfec intensíssim, creat a l'empar de la proximitat a la mar del Nord, ço que proporciona a la capital un mitjà poderós de comunicacions nòrdiques, tan necessari per al desenvolupament comercial que de molts anys ençà ha assolit aquest petit estat de Bèlgica.

És evident que la situació de contacte amb l'esmentada mar nòrdica, fa d'Anvers una ciutat envejable com a centre marítim, sens dubte un dels més importants del món. Per això tothom qui sojorna alguns dies a Bruselles, cerca l'avinentesa de donar una escapada cap al Nord, per tal de visitar la ciutat d'Anvers, anomenada, amb raó, la reina del Nord de Bèlgica. És com una mena d'obligació; el negociant es troba com el peix a l'aigua entremig del davassall de comunicacions mundials i del tràit comercial que certament és un excel·lent mitjà d'ensenyament; el turista que va a la saga d'emocions artístiques, pot associar-se a bastament amb la contemplació d'admirables obres d'art i amb la recerca dels records històrics escampats ací i allà amb molta prodigalitat, justifi-

catius de l'aurèola que a la ciutat d'Anvers deixà el geni immortal de Rubens, a més a més d'altres artistes que també ajudaren amb llurs obres mestres de fama mundial, a l'engrandiment i enlairament de l'art.

Arreu de la ciutat s'observen belles demostracions d'art romànic, gòtic i renaixement, harmonitzat amb l'estil flamenc, sense que per això manquin escaients formes modernes de pintura, d'escultura i d'arquitectura.

Si pet atzar, o per deure, hom es troba prop les riberes del riu Escalda, el llit del qual divideix la província d'Anvers i la Flandes Oriental, cal aprofitar l'avinentsa de realitzar el viatge tot anant riu avall, car tothom sap que Anvers s'escau a les boques d'aquest riu grandios. És un viatge plaent de debò quan en un dels vaixells a propòsit es passa per entremig de les riberes planejants, amb exuberant vegetació estesa endins de la terra, ensems que es gaudeix de la distracció produïda per la circulació contínua dels vaixells que puguen i baixen, i d'altres empenyats en assolir el cim de la velocitat tot fent proeses enfront els competidors.

En apropar-nos a Anvers, l'esguard és meravellós. De mica en mica van apareixent les siluetes dels múltiples campanars, com si talment fossin arrengrats prèviament a la riba del riu majestuós, l'aigua del qual a penes es mou, i per damunt els campanars s'albira la fletxa enlairada de la Catedral de Notre Dame, dominadora de tot el paisatge anversenc, l'ombra emboirada de la qual sovint és guiatge per als navegants.

Mentrestant, el vaixell que us porta riu avall, va d'ací i d'allà per tal de fugir dels illots i dels fons somers, fins a situar-se davant els grandiosos magatzems, després d'haver donat innombrables giragones per tal d'esquivar els fàcils topaments amb els vaixells mercants que ho embussen tot. L'extensió dels magnífics magatzems, i el nombre incalculable de vaixells ancorats, palesa la fama d'aquest port anomenat amb justícia «Metròpoli comercial» de Bèlgica i «Rei de l'Escalda», a la desembocadura del qual jau planera la ciutat d'Anvers eixoplugadora de 350.000 habitants i d'una simpatia indescriptible.

Heus ací una ciutat que des del riu estant ens mostra la seva grandesa comercial i l'abundància fluvial de l'Escalda; però, en entrar-hi per algunes de les nombroses vies fèrries que hi menen, esdevé un immens rusc industrial, ple de fàbriques i de gent adalerada pel negoci, d'amuntegaments de mercaderies i de nerviositat de treball, i en mig de tot això es nota l'Anvers senyorial que sap

exterioritzar la predilecció per la fastuositat i el luxe en tot quant tendeix a la preponderància de ciutat eminentment treballadora i comercial. Una de les comprovacions que justifiquen ço que acabem d'esmentar, és l'estació central del ferrocarril, la fastuositat i ornamentació de la qual imposa respecte tantost s'hi entra, i més que un enllaç de trens sembla talment un temple religiós, una Catedral. Amples escalinates de marbre, belles pintures decoratives i daurats sumptuosos, sota una cúpula altíssima que respira magnífiques perspectives i d'esvelta grandiositat, formen l'estació monumental d'Anvers, certament una de les més belles del món, encara que no pas de les més grans.

És evident que una entrada d'aquesta categoria influencia favorablement en els esperits, és com un tast de cosa enyorada, un gaudi d'avançament que fa romandre extasiat, tot aletejant per les regions desitjades, és l'esperança que reconforta l'ànima. Així, Anvers, té tot l'encís de cosa volguda, i l'esperit no defalleix pas després d'albirar la realitat.

En sortir de l'estació, l'ampla avinguda de Keyser, ombrejada d'arbres nobles i vells, ens assenyala l'indret més animat d'Anvers, l'artèria principal de la ciutat on s'escau el bo i millor en cines, teatres, hotels, cafès i botigues de tota mena; al capdamunt s'escau la Plaça Mier, centre aristocràtic de la població, passeig preferit de les senyores del país, fira de la vanitat ciutadana i exposició de la bellesa femenina d'Anvers, d'una bellesa veritable, abundant i fina, d'ulls d'acer i carn rosada, amb un tel de tristesa dolça que fa rodar el cap al més serè de sensualitats.

Al final de la Plaça Mier es troba la Plaça Verde, on hi ha la Catedral de Notre Dame, la visita de la qual esdevé un deure elementalíssim del turista. Quí no ha sentit parlar amb elogi de la Catedral d'Anvers, la primera construcció gòtica de Flandes, i de les obres mestres que atresora?

De seguida d'entrar a la Plaça Verde, hom resta corprès per la façana lateral de la Catedral, davant la qual s'aixeca l'estàtua de Rubens, vestit de ministre, amb una capa fins als peus, posat d'esquena a la façana, i a peu dret, al cim d'un senzill pedestal quadrat, tancat per una reixa de ferro vuitavada. Esdevé un monument modest en mig d'aquesta plaça, ombrejada amb moderació per mor de no tancar els raigs del sol en dia serè, que bé prou són necessaris en aquest país nòrdic on la pluja i la boira massa sovint s'ensenyoregen de l'ambient.

La bella porta gòtica de la façana principal s'escau a la petita

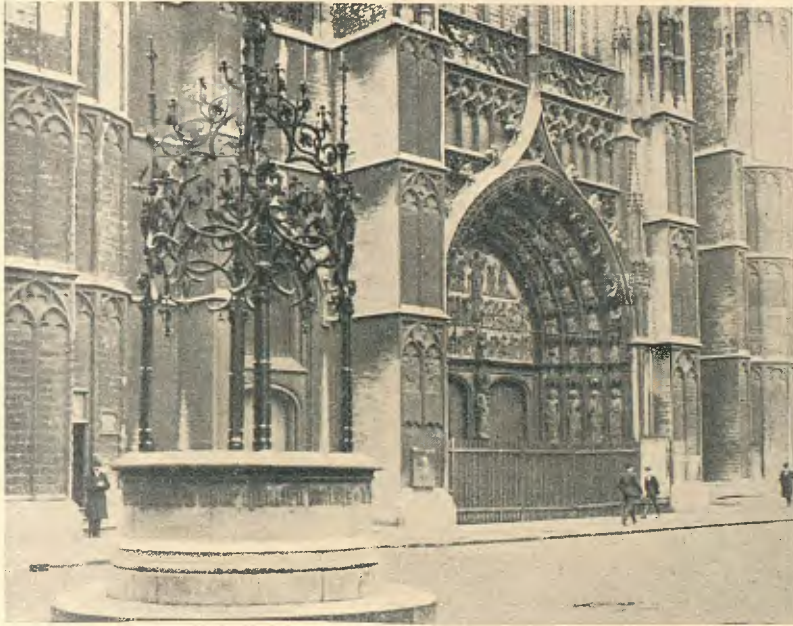
plaça *Marché aux Gants*, centre de la ciutat antiga. Un pou amb brocal de pedra i coronament de ferro forjat d'extremada delicadesa, situat prop la paret de la Catedral i les nombroses cases velles que formen el marc quadricular, donen un caràcter medieval a aquesta plaça plena d'austeritat i misticisme. Altrament les cases velles de veïnat fan nosa, perquè es tiren a sobre del majestuós edifici, i lleven gairebé tota l'esveltesa de la seva arquitectura, si bé actualment es fan les obres necessàries per tal d'isolar la Catedral de les construccions paràsites que l'envolten.

Mentre estàvem badant, tot contemplant el goticisme clàssic que tenim en front i l'alçària atrevida de la meravellosa torre de 122 metres d'alt, aixecada el segle XVI, el carillon tocava les dotze batallades de migdia, i la gent començava a fer el badoc. Després de sonar la darrera batallada, harmonioses combinacions musicals volen per l'aire i es filtren a les orelles amb delectós contentament. Llavors les cares dels badocs s'alegren, i de bona gana hom s'extasia, com si escoltés una música celestial.

La Catedral sempre ha estat la glòria dels anversencs. La impressió de majestuositat i grandesa, manifestada pel conjunt harmònic de l'interior, exempt d'enfarfegament, és veritablement sorprenent. Les cinc naus, dividides per nombroses columnes, sostenen alteroses voltes d'arcs apuntats, dintre l'elegant senzillesa i l'excel·lent traçat de línies puríssimes, ço que ens transporta a les nostres Catedrals del mateix estil. Per damunt el pòrtic principal entra la llum multicolor, que deixa passar un formós finestral compost de vuit departaments, en els quals s'admiren preciosos vitralls. Són també dignes d'esment els grandiosos finestrals del creuer, en les parets del qual són exposades dues obres cabdals de Rubens: el *Descendiment* i l'*Aixecament* de la Creu que, juntament amb el quadro que es venera a l'altar major, també de Rubens, són les joies més preuades de l'interior de la Catedral.

En la darrera guerra, aquests quadros foren traslladats a lloc segur i actualment romanen tapats durant les hores de les misses; per això, si hom pretén admirar-los, cal visitar la Catedral a les hores migdials, mitjantçant el pagament d'alguns francs a canvi d'una ensenya personal.

A més a més, aquesta catedral atresora objectes d'orfebreria, creus magnífiques, confessionaris d'admirable talla i una formosa trona sostinguda per quatre estàtues representant, només, quatre parts del món, perquè quan es construí encara restava ignorada l'existència d'Amèrica. Per damunt de tot això, d'una vàlua indis-

ANVERS : PORTA PRINCIPAL DE LA CATEDRAL

C^os. F. Buel

ANVERS : CREUER DE LA CATEDRAL

ANVERS : INTERIOR DE LA CATEDRAL

ANVERS : CATEDRAL. TRONA

OIS. F. BIANI

cutible, sura la bellesa d'una obra magnífica de Leonard de Vinci exposada en un altar fosc com una gola de llop, que de primer antuvi escapa a l'atenció del visitant; però el cicerone que us acompanya a preu fet, encén un cul de ciri i l'atança a un marbre blanc, en el qual està dibuixada en color sèpia la cara de Crist, l'expressió, el realisme pregon i la força emotiva de la qual impressiona profundament.

Tot passant pels carrers d'Anvers vénen a la memòria records de la nostra història. Molt sovint hom s'adona de les deixes espanyoles d'un temps de feudalisme i de dominació, quan Flandes romanía sota el ceptre dels nostres reis. Ací i allà s'albiren capelles buidades a les façanes de les cases, davant les quals crema la llàntia eternament; en alguns indrets s'aixeca la venerada ensenya de la Creu i el Crist, imposant respecte al vianant amb la seva figura majestuosa; arran de la mar i de cara al poble s'alça una fortalesa, amb totes les traces de castell feudal, dintre la qual actuà el tribunal de la inquisició durant l'època de la dominació espanyola. Són conservats encara en les seves antigues presons de cara a mar i en les masmorres esfereïdores d'arran de l'aigua, un nombre important d'atuells que fan basarda d'esguardar, destinats a tumentar els presumptes reus i en estat de tornar al servei actiu.

Aquest edifici llença una sentor de cosa tètrica, de fanatisme punyent; talment sembla que de les seves parets surtin planys i llàgrimes i pregons esgarrifaments. Tot i això, en les sales interiors a propòsit, s'admiren importants objectes retrospectius de guerra, de la indústria i de música mundial. Avui aquesta antiga fortalesa i presó està convertida en museu. Provenents de regions espanyoles hem albirat una guitarra, una gralla, un timbal, un saxofon, trompetes de caça, d'heralds, de trobadors i de festes cavalleresques.

Durant el regnat de Carles V fou quan Anvers assolí la màxima puixança. Després tingué èpoques malastrugues i lluites religioses; la tirania del Duc d'Alba, el siti de la Villa Farnesa, el tancament de l'Escalda, decretat per Holanda l'any 1648, i altres esdeveniments promotors d'estralls que ensorraren la ciutat, la qual, per a refer-se del seu decandiment, ha necessitat una pila d'anys.

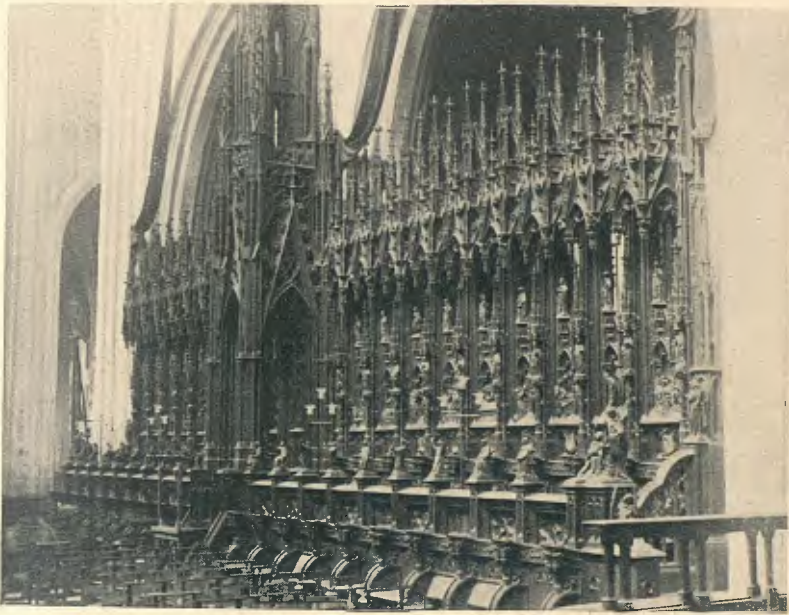
La Gran Plaça d'Anvers res no té d'enevejar a altres grans places de Bèlgica. Totes aquestes ciutats de Flandes tenen una Gran Plaça; són una regolfada de silenci en mig del trontoll de la ciutat, un reflex pàllid i llunyà de la vida monòtona i dolça dels temps medievals, infinitament agradable, que comunica dolcíssim ensopi-

ment. La d'Anvers també és gran, molt gran, envoltada per les meravelloses cases gòtiques, rematades amb els pinyons pintorescos de les antigues corporacions, i en el centre, para tossa el monument a Brabo, d'una concepció original que apar un amuntegament de roques, d'entre les quals s'aixeca l'estàtua de l'heroi. Demés, en aquesta plaça s'escau l'*Hotel de Ville* o Casa de l'Ajuntament, un edifici d'aspecte monumental com totes les cases dels Ajuntaments de Bèlgica; encara que aquesta, per ésser obra del segle xvi, és l'únic exemplar del seu gènere que no és gòtic. La façana de marbre té cinc pisos, cada un dels quals és sostingut per columnes amb elegants balustrades i formoses escultures que recorden els palaus italians en els temps del seu major esclat. La imatge de la Verge presideix l'edifici, el símbol de la religió catòlica servada pels flamencs a tot advent, de la mateixa manera que amen la llengua pròpia, parlada amb preferència, malgrat la proximitat de la capital.

Dintre l'*Hôtel de Ville* cal visitar el Saló de Sessions, ornamentat amb belles pintures modernes que representen la història de Flandes; la Sala de Casaments, en la qual s'admira l'escalfa-panxes de rica escultura d'estil renaixement, i altres sales, dignes parions de les dues esmentades. La ciutat d'Anvers és plena d'indrets plaents, formosos edificis, passejades esplèndides, suculents museus, parcs magnífics, discrets monuments i, a més a més, posseeix un passeig que cal esmentar perquè certament és únic en el món.

Damunt la filera llarguíssima de magatzems que donen cara al port immens, s'estén una terrassa espaiosa des de la qual es frueix d'un esguard meravellós vers el riu Escalda, fangós, que en aquest indret té 700 metres d'amplària, i per l'altra banda s'estén enllà d'enllà tota l'enorme massa d'edificacions urbanes, d'entre les quals sobresurten els campanars de les esglésies de Sant Pau, Sant Jaume, Sagrat Cor, Sant Jordi, Sant Josep i d'altres fins a un nombre importantíssim, presidits per l'agulla trepada de la Catedral, que, com senyora del cor dels anversencs, protegeix les seves lleis, la seva llengua, els seus costums patriarcals flamencs, que mai no han estat esfumats a despit del cosmopolitisme modern; car en aquest magnífic port de Flandes, fogar del comerç marítim de Bèlgica voleien totes les banderes del món, i en llur imponent barri de mariners exòtics, el vici parla totes les llengües de la terra. Des de tal mirador s'albiren com treuen el nas per l'horitzó les primeres nuvolades blanques i blaves d'Holanda.

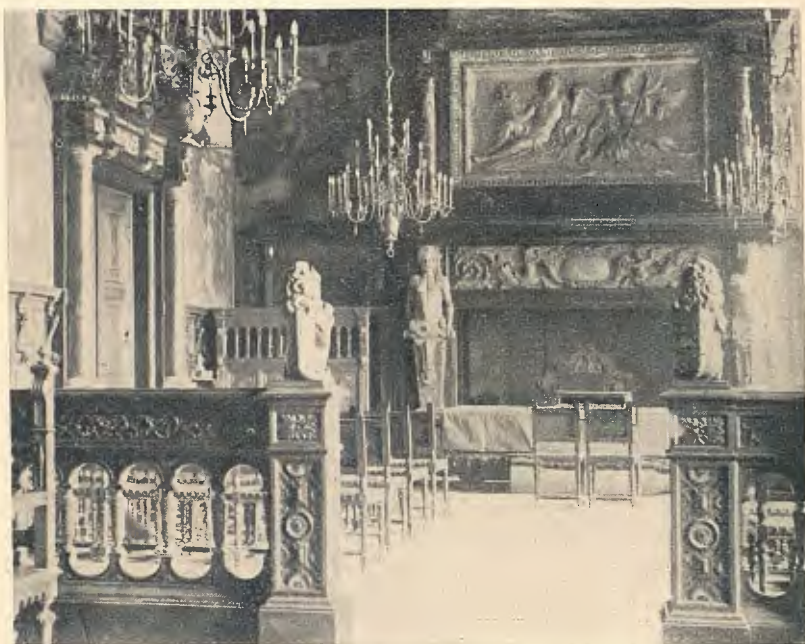

ANVERS : CATEDRAL. CHOR

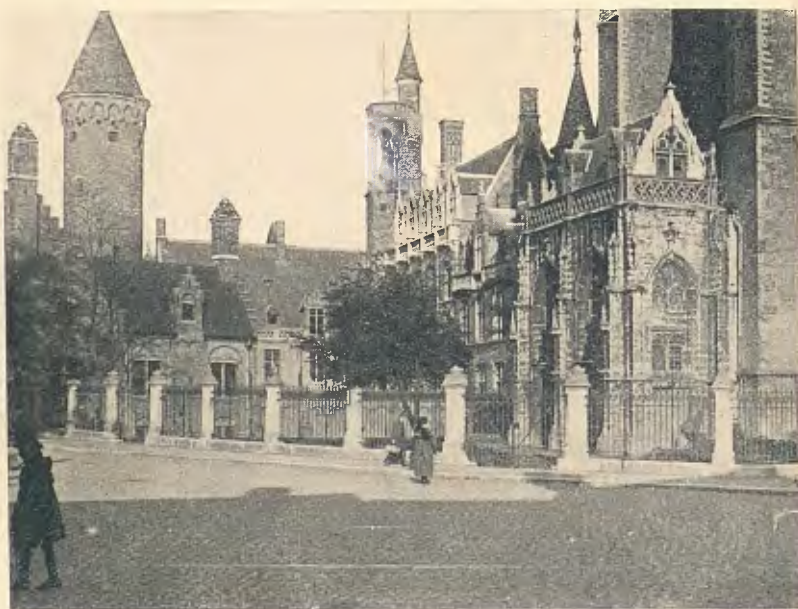

Os. F. Blast

ANVERS : ANTIGA PRESÓ INQUISITORIAL, AVUI MUSEU

ANVERS : AJUNTAMENT. SALA DELS CASAMENTS

CIB. F. Bist

BRUGES : EXTERIOR DE LA CATEDRAL

BRUGES

A Bruges tot parla d'art i d'història. És el reliquiari de Bèlgica; dintre d'ell se serven rics joiells del passat, records de l'època més florent de Flandes, una gama de preciosos records que cap altra ciutat de Bèlgica no pot oferir a l'esguard del visitant.

Per això, gairebé tothom qui visita Bèlgica s'adreça a Bruges, baldament sigui per pocs dies, per tal de contemplar la més bella i divina ciutat de la Flandes Occidental, composta de totes les qualitats d'aquesta terra antiga i venerada, i, ensems, es té l'avinentesa de gaudir dels excel·lents esguards que proporciona el viatjar en un tren còmode, que travessa terrenys plans com la mà i ben cultivats, d'on sobresurten jolius llogarrets de cases blanques, al centre de cada u dels quals s'enlaira el campanar punxegut de teulada de llicorella. De tant en tant un molí de vent de braços monstruosos de fusta, que tiven veles apedassades, ens transporta a un paisatge mallorquí, encara que sense oliverars i amb abundor d'aigua pluvial.

Al damunt d'aquesta terra somrient amb gràcia, en què no es veuen boscos ni monstruositats, gairebé cada dia cau una gotellada; el cel, divers, juga amb l'aigua tan aviat espessa com espurnejadora, quan s'obre una clariana i surt el sol, el blanc de les cases s'escalfa, els teulats vermells es tornen de color de carabassa i la terra es desensonya un xic per tornar a colgar-se sota la lluisor de l'aigua quan el sol s'amaga. I aquest és el joc etern del cel i la terra dins un silenci esponjat i oliós, entre l'esgarip matinal dels galls, el remuc de les bèsties i el somiqueig planyivol del vent suau.

Durant el trajecte, molt sovint immenses claraboies de cristall esteses a terra, i alteroses xemeneies solitàries ça i enllà, evidencien la fama de la ciutat de Gant com a centre horticultor, estesa per tot el món.

En arribar a Bruges hom endevina tot seguit el segell medieval de tot el poble, perquè inclòs l'estació del ferrocarril, té tot el caire típic que s'observa en totes les edificacions ciutadanes de Flandes; i en sortir de l'estació, i esgarriat de la bellugadissa de viatgers, únic esquitàx de multitud que es nota en aquest poble, hom resta palplantat davant les façanes de teulat agut, tallat en esglaons, i dels campanars acabats en punxa, i de les línies infantívoles i puerils de les cases i de les punxes que es projecten en els canals

d'aigües tranquil·les, ombrejades per frondosa arbreda o ennegrides per la projecció de façanes aquilotades per l'atmosfera humida de l'hivern. Malgrat que la qualitat de materials és infame, car el rajol és el rei, la gràcia de les cases és lleugera i s'augmenta amb les ínfimes coloraines blanques i vermelles que els ciutadans volen a les seves façanes.

Sota el governament dels Comtes de Flandes, Bruges esdevé d'una preponderància estupenda, i la part monumental és la conseqüència de la seva prosperitat. Tota la ciutat és interessant, i a cada casa es troba un detall de refinament i grandesa; l'estil arquitectònic civil és d'un particularisme desenfrenat, i encara avui els ciutadans parlen del seu estil propi.

Per alçar la ciutat escolliren el punt més endolcit i trèmol del país, el més ric d'aigües i de vegetació, el més a recer de les ventades de la mar del Nord. Durant els segles XII al XV s'envaeix de monuments, palaus i esglésies, que avui encara s'admiren amb veritable delectança, on resideixen preades obres d'art i joiells magnífics d'obres arquitectòniques admirables. Que parlin, si més no, les esglésies de Sant Sever, Nostra Dona i la Capella de la Sang; l'hospital de Sant Joan, la casa de l'Ajuntament i *Le Beffroi* amb *el carillon* de 48 campanes.

Més tard, els francesos s'apoderaren de Flandes, i Bruges tingué la dissort d'una reculada formidable; travessà temps difícils que posaren a prova el seu patriotisme. Sortosament, dos patriotes de Bruges aixecaren els esperits del poble, esmortuïts per les vergassades dels forasters, i al crit de *Flandes al Lleó* deslliuraren el país del jou de l'opressor l'any 1302.

D'altres vicissituds colpiren la Flandes, però entremig dels aldarulls i de les revoltes, Bruges tingué moltes de vegades l'avinentesa de conrear el comerç i desenrotllar la seva gloriosa època artística que avui honora Bèlgica. Perquè a Bruges cada església és un Museu, cada Museu és un estoig imponderable d'art, és un record profundament viscut de la història que assenyala l'època més florent de la raça flamenca. Enfront de la infinitat de veritables monuments arqueològics que s'amunteguen ací i allà, tot formant una madeixa d'esguards plaents, albirats tothora sense cap mena de fatiga, ans se sent la recança de la fi, el cor batega d'emoció embolcallat dintre un èxtasi sobrehumà, reconfortador de l'esperit cobejós d'embriagar-se de bellesa. Ultra el laberinte de carrers i places, Bruges conté un Museu vivent.

Lentament Bruges segueix el seu camí dintre un silenci pregon.

BRUGES : ESSLÉSIA DE NOTRE DAME. VERGE ATRIBUÏDA A MIQUEL ANGEL

Gls. F. Biasi

BRUGES : GRAN PLAÇA

BRUGES : PONT DE SANT JOAN

Cl. P. Massé

BRUGES : LA VENÈCIA DEL NORD

En els carrers mai no hi ha enfarfegaments de multituds, la gent tothora hi ve baldera; les aigües dels nombrosos canals, verds i espessos, que serpentegen per dins la ciutat i es perden en cantonades properes per a trobar-se manyagues en el Llac de l'Amor, estan talment dormides damunt el seu jaç enllotat, i només el capbussament d'alguns cignes blanquíssims i decoratius que nedan pausadament, les ondulen sense moure fressa; llavors vibren els campanars i les torres i les façanes agudes de pendents graonats i els ponts de pedra, i damunt la superfície de color d'horxata d'aquestes aigües encantades, tot esdevé discretament bellugadís.

En molts indrets la imatge d'un Crist, d'una Verge o d'un Sant, ficada en un nínxol buidat a la paret, il·luminat per artístic fanalet de ferro, convida al recolliment i augmenta l'emoció; arreu s'albiran edificis de marcat estil espanyol, reminiscències de la nostra dominació a Flandes. De tant en tant, el lliscar lent i silenciós d'una diminuta barca que duu turistes, sembla que porti fressa; però la barca passa tan suaument que gairebé ningú n'heu esment. Són les gòndoles de la Venècia del Nord, de Bruges, d'aquesta ciutat misteriosa de l'Edat Mitjana, sadollada d'emotivitat captivadora dels esperits i exempta de tota mena de remor que distregui el seu èxtasi meravellós.

Entremig dels Museus plens de records històrics, i de les esglésies plenes d'obres d'art, i dels carrers en els quals cada cosa és una plana de la història de Flandes, i dels nombrosos convents i monestirs que augmenten el misticisme, Bruges s'ufana amb justícia, de servir curosament les obres de Mèmlie, per sobre de les quals sura el més gran dels genis cristians, la més bella concepció de la idealitat religiosa.

Mèmlie, el pintor insuperable que assenyala una època, l'home que dins de la seva ingenuïtat i puresa esdevé d'una espiritualitat cada dia més delicada, l'home sublim per excel·lència, anà a Bruges tot fugint de les guerres de la Lorena i de la Suïssa, i arribà extenuat davant l'Hospital de Sant Joan. Abatut i mig mort, es recolzà al brançal de la porta; allí fou recollit pels frares que habitaven el benèfic establiment. Aquest acte de generositat, Mèmlie mai no l'oblidà i amb escreix el pagà després del guariment de la salut malmesa, lliurant a l'Hospital les millors obres que ha produït el seu pinzell privilegiat, les més altes concepcions religioses que concebé el seu talent portentós durant el seu sojorn a Bruges. Aquí s'emmaridà i morí com un burgès acomodat i considerat, el 11 d'agost de 1494.

En l'hospital de Sant Joan poden admirar-se les obres cabdals de Mèmlie. Els Martiris de Santa Úrsula, el maridatge místic de Santa Catarina, el cèlebre triptic de l'Adoració dels Reis, la Deposició de Crist i altres obres, totes les quals són veritables meravelles d'art, talment sortides de mans celestials. El guardià us deixa una lupa per tal de poder apreciar-ne els més ínfims detalls.

La Bruges d'avui roman en un estatisme profundament encantador, i, tanmateix, el silenci que a totes hores l'embolcalla, és l'encís de l'excursionista. En els carrers ressonen les peijades com donades en el buit; la Gran Plaça, de forma trapezoïdal, esdevé infinitament gran, i, de vegades, la travessa algú, generalment badocs turistes i algun que altre burgès vell que resignadament s'atreveix a passejar-hi.

La Gran Plaça de Bruges, s'escau en l'indret més cèntric de la ciutat, i, si fa no fa, és com totes les grans places de les altres ciutats de Bèlgica. L'envolten dos edificis: el Mercadal amb la torre (Beffroi), i la Casa de la Vila, d'arquitectura flamenca, influïda pel goticisme afrancesat de bon gust. El Mercadal no té parió; és un edifici del segle XIII, restaurat el XVI, que aguanta una torre de 80 metres, quadrada de la part inferior i octogonal de la part alta. Sobre la porta hi ha un balcó que servia antigament per a proclamar les lleis i per a parlar al poble. A dalt de la torre hi ha el *carillon*, que és tingut pel millor del món, degut a llurs campanes de so greu. Pel demés, a Bruges no hi deu haver prou gent per a omplir aquesta plaça, certament una de les més belles i grandioses que existeixen.

Però si la monumentalitat de Bruges prové de la prosperitat, l'encís que té la ciutat no es podria explicar sense la decadència. A mesura que la ciutat baixà de to, l'herba sortia per tot arreu, la gent de mica en mica esdevenia moixa i colltorçada, i les aigües dels canals embussats es poblaren de molses i plantes aquàtiques i mòrbiques. Un silenci plana sobre la vida mig deserta i el soroll de les campanes li dóna un aspecte fúnebre sense ésser moridor.

Fet i fet, Bruges val més que sigui així; tal com és, tal com l'han deixada les generacions passades; abandonada, amb els arbres dels jardins plens de molsa, i les fonts estroncades, i una església a cada dos passos, i una casa en ruïnes al costat de cada església, i un Museu a cada carrer i a cada casa un Museu, i l'aigua dels canals reflectint palaus ferits i arbres massa frondosos. Bruges, sota el cel gris de Flandes, amb els 55.000 habitants, n'apar més bella i més vivent en la seva mort, que no fou en els temps de la

seva glòria. Només romanguent així serà sempre l'encís dels turistes, que en nombre importantíssim hi mena tot el món. Les multituds obreres la transfigurarien, les bullangues foren un destorb, i les festes no escaurien en aquesta ciutat mística per excel·lència.

A Bruges, només escau el mantell de ciutat pretèrita que captiva els esperits i és un consol als burgesos, perquè de retop esdevé un ajut indispensable per al calaix que fa bullir l'olla de gairebé tots els ciutadans, els quals es multipliquen per tal d'oferir als turistes objectes i records de la localitat, més o menys autèntics segons l'eixamplis de consciència de cadascú. I, tanmateix, per a tothom, val més que romanguí tal com és.

F. DE P. BLASI

Les Dreçanes barcelonines sos inventaris y restauració

(Continuació)

L'INFANT D. JOAN D'AUSTRIA, TOTALMET AFECTE A BARCELONA

Per dexar ben exposat aquest nostre punt de vista, convindrà que comensèm a posar la mirada en lo començament del fort vïnclé qu'uní a la Ciutat ab Don Joan d'Austria y aquest s'inicia en lo *Redreç* de Barcelona per l'any 1653. Venia a esser, lo que se'n dèya *Redreç* en lo segle xvii, una manera de presupost municipal. Diu lo del 1653: *al señor don Joan, per raó al seruey, alló que, ab tanta comoditat de la Ciutat, va, sa Altesa, rebent, en consideració de ses poques facultats*. Y axó era, la suma de dos centes lliures, que cada mes, se li entregaven religiosament y que cobrà ab gran puntualitat en los anys successius y constant en la comptabilitat del Municipi en la forma amagada de que's donaven a *certa persona* (1).

(1) Son moltes les partides ahont consten aquestes entregues mensuals de dos centes lliures al incognit personatge. Aquí ne donem dugues per mostra.

En 11 de Març de 1669 se llegeix: *sien girades a mossen Francesch Lentisclá... dos centes lliures pera entregar aquellas a la persona ell sap, per la mesada de febrer proxím passat*.

En 16 de Novembre de 1669 hi vé consignat: *que, a la persona que la present ciutat acos-*

La segona reserva que s'havia fet lo Monarca, en lo perdó total del 1653, o siga la de les armes, era difícil de reintegrarla totalment a la Ciutat. Emperó parcialment, bastant podria anar recobrant, y a axó tiraren los Concellers.

Per de prompte, en 9 d'Abril de 1661, escrivia l'embaxador Pere de Montaner, qu'havia obtingut del Sobirà la custodia dels portals per la Ciutat *com sa Magestat ere estat seruit dignarse fer mercè a esta Ciutat dels portals i demás puestos no expresats en la reserva confiant que esta Ciutat acudiria a la fabrica del abrich dels soldats en las adrassanas y juntament en las fortificacions de la frontera.*

A axó se seguí, evitar se convertissen en quartel les dreçanes, qual construcció en dit lloch no s'havia efectuat, desde que Don Joan d'Austria fèu suspendre'n les obres. Y lo 16 d'Abril de 1661, li preguntaven a En Montaner los hi fés sabedors *d'algunas intelligentias del sentir de aquexos Sos., en rahó del abrich per als soldats fahedor en las adrassanas, pera que, dexa manera, pogúessem anar millor guiats.*

La controversia sobre les dreçanes, fou cosa llarga. L'edifici, per sa grandiositat, era desitjat, dolentli a la Corona, abandonar-lo totalment. Pró a Madrid, En Montaner trevallava bé y com a auxiliar activíssim, se li presenta En Lluís d'Haro, segurament un dels afectes al infant D. Joan.

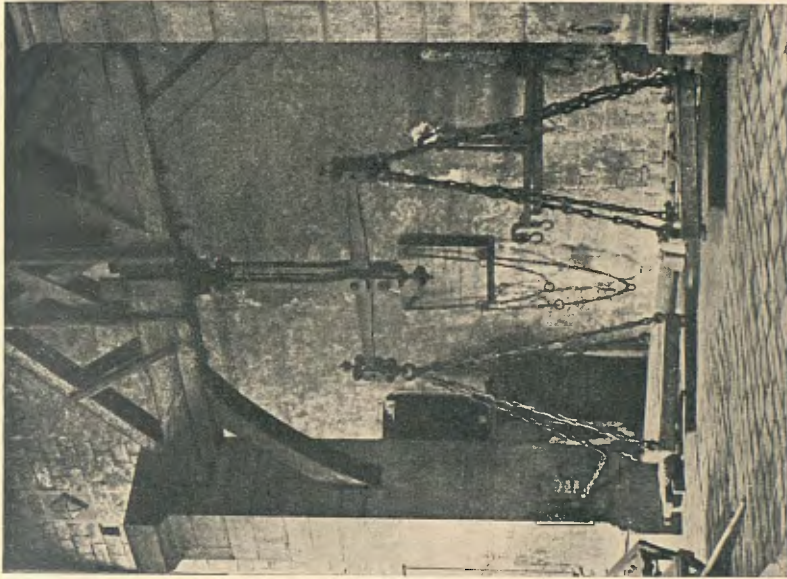
Succehí un incident molt especial ab lo virrey Marquès de Mortara. Lo Rey li havia enviat, en 16 de Juliol de 1661, una carta destinada als Concellers, que, dit Llochtinent no'ls hi entregà fins al 22 d'Agost. Se'n quexaren al Rey per vía del embaxador Montaner, puix podia arribar a succehir, frigant tant temps, *auer mandado mudar lo substancial de la carta, en todo o en parte*, lo Sobirà, en alguna ulterior resolució. Lo cert es, que, já començaven a obtenir alguna concessió sobre les dreçanes, com clarament ho expressen, al manifestarli llavors al Monarca, son agrahiment per la *merced que V. Magestad ha sido seruido hazerle, con mandar declarar, que, el Quartel de las Atarazanas se ha de disponer sin hazer fortificación contra la Ciudad, ni en su daño.*

Encara rebé lo Marquès de Mortara, un manament del Monarca per fer sortir de Barcelona, bona part de la cavalleria que

---

tuma donar dos centes lliures quiscun mes li es deguda la mesada de octubre, essent girada dita quantitat al mateix Lenticlà per la persona ell sap.

Pot veures també les del volum de *Deliberacions 1668*, folis 64, 116, etc.

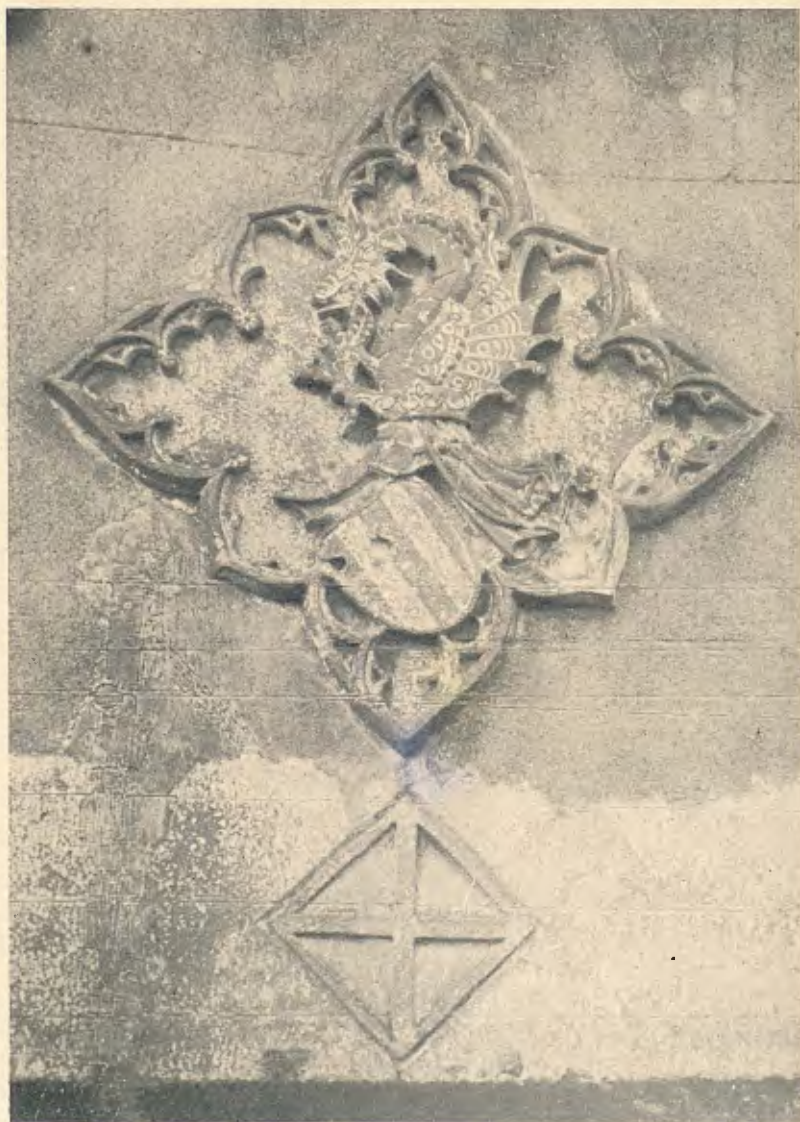
Ol. E. Villaseca

DREÇANES. - CANASTRO MOLT ANTICH, TAL VEGADA DEL SEGLE XV, QUE ES CONSERVA EN PERFECTE ESTAT, JUNT A LA NAU MAJOR.

Ol. E. Moliné

1357. - SEGELL DELS CÒNSOLS DE LA MAR, AHONT HI ESTÁN REPRESENTADES LES DREÇANES.

GI. A. MAS

DREÇANES. - VELL ESCUT REYAL D'ARAGÓ, SEGONS TOTA APARIENCIA DEL TEMPS DE PERE EL CERIMONIÓS, QUE'S CAMBIÀ D'EMPLAÇAMENT EN LO SEGLE XVII, DURANT LES OBRES FETES PER LA DIPUTACIÓ.

hi havia fet entrar a fi de que sols hi restés la que hi acostumava estar (2).

També en aquells mateixos dies li escrivien a son auxiliar Don Lluís d'Haro, en 13 d'Agost de 1661, *que, en lo tocant a las obras fahedoras en las adrassanas per lo abrich dels soldats se espacifique y declare sian aquellas fetas si y del modo y manera que se comensáren a principiari en lo any 1653, quant per part de sa Magestat y del general de Cathalunya, se comensá a disponer dit abrich*. Y a En Pere de Montaner y Solanell li sollicitaven lo mateix, en 27 d'Agost de 1661, dientli esperar que lograrà del Rey *ques entreguen a esta Ciutat los portals fentse sols en la drasana, vn abrich per la gent de guerra, com era stat o disposat per lo Sr. don Joan en lo any 1653, que es ab la forma que esta Ciutat ho ha entès fer y offerir, y no de altra manera*.

Sobrevenen a Barcelona, en 1661, alguns cambis de personal. Lo Marquès de Mortara, al mes d'Agost, sigué substituït per lo Marquès de Castell Rodrigo. També l'agent de la Ciutat a la Cort, En Carles Vicents d'Arlés, fou mudat per En Joan Francesch Pujol, en 1662.

Com important fet esdevingut en la Ciutat, mentres se debatia la forta controversia a que donàren lloch l'aquartelament de les tropes, existeix a Barcelona, en esta temporada, lo d'un ostensible retrocés urbà, qual conexement ha escapat fins ara a l'investigació documental. Se produhí notoria destrucció d'alberchs o cases, obtenintsen noció exacte, mercès al fragment d'una *Memoria* municipal barcelonina. Allí s'explica, que, los Concellers, avants d'ocupar la Reyal Llochtinencia lo Marquès de Mortara, instalaren tropes (3) *en casas y alguns puestos publichs: del que, ab lo discurs del temps, se experimentaren tants graues danys, que se podia temer la ruhina de vna Ciutat tant numerosa, puix se trobaue, que, ab poch temps, se eran acabades y del tot dirruhides, passades de tres mil cases, de les quals vuy sols se vehuen algunes ruhines*. Continuá sempre la Ciutat lo anar acomodant la Gent de Guerra, *y no ha succehit, nis pot trobàr, que se hajan may presas, ni donadas, casas algunas, ni quartels, sino aquells que la Ciutat ha assenyalats y entregats; y ab esta conformitat ha corregut tot lo temps de la guerra*.

(1) *Lletres Closes 1660-1662*, folis 111-115 (A. M. B.).

(2) Axó consta en lo *Memorial* dels Concellers a la Reyna, del 27 de Juny de 1668.

(3) *Delliberacions del Concell* barceloni 1668, foli 158 (A. M. B.).

Ab lo mateix orde, de sols allotjar dos companyies de cavalleria, se continuá, mentres foren virreys lo Marquès de Castell Rodrigo y D. Vicente Gonzaga: *y com ab lo temps se anauen dirruint mes cases y se experimentauen altres danys, en deseruey de Sa Magestat y del bé comú, se tractá y conferí com s'obviarien tants inconvenients: se arribá a fer vn ajust, contenint, que, la Ciutat donaria per la infanteria, mil trescentes setanta cinch lliures y per la cavalleria, dos centes setanta cinch lliures, quiscun any, y que restés exonerada, la Ciutat, de qualsevol obligació concernent al aquartelar: y se posá luego en executió.*

Retorná de Madrid l'embaxador Montaner y la Ciutat a 17 de Febrer de 1663 doná les gracies als que l'havien ajudat en les negociacions. Tals foren, lo Comte del Castillo, Duch de Medina de les Torres, Marquès d'Aytona y Vicecanciller d'Aragó. Com se vèu no hi figuraven, ni l'infant Don Joan ni D. Lluís d'Haro: tal vegada un y altre eren una mateixa cosa. A Don Joan d'Austria, no li solien escriure los Concellers, fins al extrém de que durant los tres anys de 1660 a 1663, lo registre de *Lletres Closes* no compté altre carta, que la de que havèm tractat avans.

Gran satisfacció mostráren, los Concellers, en Agost del 1663, quan lo rey Felip, doná entrada, al seu fill bastart, a dos dels concells superiors de la Corona, ab vèu, pró sense vot. No'l felicitaren directament, los Concellers, pro al seu agent Pujol si que li dèyen, en 18 d'Agost: *Tenim per cert, que, la assistencia del Serenissim Sr. Don Joan, en los concells de Estat y Guerra han de ser de gran utilitat y conueniencia per tota la Real Monarchia de sa Magestat, per lo molt que sa Altesa interessa en los augments de ella y també per la molta experiencia y grandesa de ánimo de sa Altesa* (1)

Poca ostentació externa feyen, los Concellers, de les relacions llurs ab l'Infant, puix, no's vèu en tot l'any 1665, en que morí lo Rey son pare, li adreçassen carta alguna, ni tampoch en 1666, quan sobrevingué a Barcelona, la forta alteració d'ordre públich del 27 de Març de que caldrá donar compte aprés.

Don Joan obtingué aviat del Concell Reyál, que's prescindís de pendre les dreçanes, com edifici militar, abandonantles definitivament a la Ciutat per la construcció de naus. Axís ho manifestava al Concell de Cent l'embaxador Montaner en data del 15 de Febrer de 1663: *Lo Senyor marquès de Castell Rodrigo, virrei y ca-*

(1) *Lletres Closes 1662-1667*, foli 25 r (A. M. B.).

pitá general de esta provincia, me ha ordenat digués a vostra senyoria, que, com se avia presa resolució de tornar en las Atarasanas la fábbrica de galeras, era precís auer de menester la Sala de las Armas y que la intenció de sa magestat era estada reservarla.

La disposició del quartel siguro y cerrado pera acomodar los soldats en las Atarasanas y retirarlos de las casas y altrás puestas, que de present ocupan, está comesa a dit senyor marquès.

No pot passar per alt lo fet, de que les dreçanes no s'utilisaven, en 1663, per la fabricació de naus. Ni tenim cap nova afirmativa de que, en los subsegüents anys del segle xvii, d'evident decadencia de nostra marina, se tornéssin a fer servir per lo fi a que's destinaren al edificarse. Ara se disputa ab afany, que's dediquin, tant hermoses construccions, a allotjaments militars, oposantshi la Ciutat esperançada de que pugua tornar a impulsarse a Barcelona, l'industria naval.

Serví la dreçana de presó, diferents vegades, en lo segle xvii, segons la documentació coetania ho indica. La Generalitat de Catalunya hi encarcerà a algunes persones, com es de veure del quadern titulat:

Xp^o Maria Joseph. MDCXVI.

Rebudes fetas per mí Francesch de Vallgornera y Senjust, donzell, regent los comtes del General de Cathalunya per comte dels gastos per los presos de Tortosa son en la dresana de la present ciutat de Barcelona. (A. C. A.).

Los presoners eren 7, tots homes de posició, als que's tractá bé, donantlos ventalls de palma y aposentantlos a les dreçanes, com a lloch fresch. Hi entraren lo primer d'Agost, estant tancats vint y quatre dies, sots custodia de *Bartholome de la Paz alcalde de la dresana* (1).

Quan la Ciutat respirava vegent allunyat lo perill de perdre les dreçanes, li sortí un altre mal grá en la pretenció de quedarse, lo Monarca, ab la Sala de les Armes, hermós edifici prop de Santa Maria de la Mar y de la Pescadería. La Ciutat acordá, en 9 de

(1) Entre los comptes hi figura, haver sigut pagades vint lliures a quiscun dels tortosins Gil de Federich, Montanyès, Morales y Pallarès en data de 31 d'Agost de 1616; y en la propia data 60 lliures a Geroni de Mongay veguer y secrestador de la ciutat de Tortosa.

Al alcalde de la dreçana, li paguen en 28 de Setembre de 1616, *la despesa ordinaria a feta vint y tres dies a mos. Hieronim Mongay veguer de la ciutat de Tortosa, Blay Gil de Federich, March Antoni Montanyès, Joachim Morales, Francesch Pallarès, oficials, Monzerrat Gualdá, y Pau Montanyana, guardes extraordinaris del General en dita ciutat y collecta de Tortosa a raho sis rals per persona quiscun dia, etc.*

Març de 1663, defensar la possessió de la Sala d'Armes y se procurá involucrar dita cessió, ab la qüestió general dels allotjaments de soldats.

Les tropes continuaven donant prou feyna al Principat, puix mantenien l'intranquil·litat en les poblacions. Semblava que ningú tingués present, ja, que, les demasies de la soldadesca, havien portat una guerra de dotze anys a Catalunya, puix se les troba insubordinantse molt facilment. Les autoritats necessitaven obrar ab suma prudencia, per evitar conflictes, que, qualsevol accident podia fer esclatar. Axó ho sabien be prou tots los qui residien al Principat y los Concellers procuraven reduir lo nombre dels soldats acantonats en la capital.

Precisament aquests anys, havia produhit a Barcelona un fort motí la soldadesca axarbullada, ocasionant una vintena de morts de pacífichs ciutadans. Lo fet sigué detalladament explicat a la Reyna Governadora, per los Concellers, en lletra de 20 de Març de 1666, ab llenguatge senzill y concís, qual lletra val la pena de reproduhir:

Señora. Lo desconsuelo y aflicció tant gran ab que esta Ciutat se troba, no ha pogut excusar lo representar-lo a V. Magestat, no obstant que, ab tant dolor que voldria, si fos possible, fossen, estas rallas, scritas ab sanch, pera que fos seruida V. Magestat, manar veurer lo sentiment tant gran ha tingut: Y fonch, que, dimecres, als 17 del corrent, executantse vna sentència criminal contra Miquel Rius capitá de Intantería, en la plassa dita del Rey, o per major desdicha desta Ciutat, o per secrets majors reseruats a la Diuina Magestat, no se executá dita real sentència, per la poca experientia tenia lo mer executor de semblants functions: perque, després de hauer estat exposat en lo suplici, lo penitent, per bon rato, a donar la vida, y vehent no la perdía, ab lo mouiment natural de desiyar conseruar-la, se alsá del lloch ahont estaué exposat y prenentlo lo verdugo y lluytant, los dos caygueren del suplici: quant lo dit mer executor fonch, en continent, assistit dels officials de justitia de V. Magestat, prenentlo, reportantlo al dit penitent al Palau Real, sens contradicció, ni opposició de persona alguna, ans be féren tota assistència a dits officials de V. Magestat; quant encontinent hisqueren vna tropa de cauallería que estaué amagada en la casa del noble Regent la Real Cancellaría de V. Magestat en est principat, y dos manegas de infantería, vna que estaua recullida en lo pati de dins lo Palau Real, y altre, en la entrada de la obra noua de la Presó, y sens attendencia alguna, ni

ningun genero de contradicció, ni mouiment de Persona alguna, los dits soldats atropellaren per tota la Plassa y demés bocas calles circumuehinas, que estauen plenas de gent (que acostuma la curiositat aportarlos a veurer semblants actes) y no acontentant-se de eixos puestos, per altres carrers circumuahins, obrauan lo mateix y sens ningun motiu, causa, ni rahó, ab pistolas y espasa en las mans, anaren tirant y ferint sens tenir mirament a saserdotes, homens, dones, ni criaturas, y mayorment als que anauen acompanyant lo Sanct Christo tapats ab sas vestas y tunicas, fins a que Pera Joan Mas, que era vn de ells, está ferit de escopetada en la cuxa y ab perills de sa vida, essent lo numero dels morts, al que al present se sap, de dotze a catorze y moltíssims los ferits; cridant los soldats ab vèu desconsertada, «visca Espanya», a temps que Persona ninguna doná ocasió per semblant desman, ans be la major atenció y pacientia, patí lo poble estas afflións grandíssimas. Y com Señora, esta Ciutat, haje vist vn exsés tant gran de dits soldats y tant exorbitant, preciantze de tant fael y lleal vassalls de V. Magestat, no ha pogut per ninguna manera scusar lo fero entendre a V. Magestat suplicant a V. Magestat, sie seruida manar aconsolarla ab la demostratió del cástich y que no patesca vns desconsuelos tant excessius dels soldats de V. Magestat, qui, no son majors vassalls de V. Magestat que esta Ciutat y que de vn exsés tant nosciu y de vn dany tant irreparable, com es dels que han perduda la vida sens culpa, resta sens est consuelo, espera esta Ciutat de la Reyal clementia y grandesa de V. Magestat conseguir est aliuo, quant no lin resta de altres per tant gran afflicció, seruintli en lo interin de algun consuelo de las diligentias va obrant lo lochtinent de V. Magestat, per la averiguatió de esta tant desconsertada actió: la diuina Guardie la Reyal Persona de V. Magestat y del Senyor Rey Don Carlos, com la Christiandat ha menester y estos sos fidelíssims uassalls ley suplican. Barcelona y mars 20 de 1666.—Señora. De V. C. y A. Magestat fidelíssims i obedientíssims vassalls y S. R. M. B. Los Concellers de la Ciutat de Barcelona.—Trelles, Secretari.

N'hi ha prou en llegir aquesta relació, per compendre ab quins ulls haviem de veure's als soldats forasters, qu'aquí venien a parar ab ocasió de les inacabables y ruinosos guerres entre Espanya y França.

COM RESIDÍ DON JOAN D'AUSTRIA A BARCELONA (1667-1670)

Per assolir tot el que havia perdut Barcelona, la veurèm esmerantse, al menys aparentment, en servir al Rey d'Espanya tant com podia y sos sacrificis eren d'agrahir, considerant quan debilitada de potencialiat econòmica, havia quedat, en la segona meytat del segle XVII. Axís, en la guerra ab França del 1667, als primers dies de Juliol, axecá un tercio de tres cents homes, que trameté a la frontera, llavors totalment desamparada, després de la cessió del Rosselló a França. Sigué indispensable fortificarla a corre cuyta, arbitrant també la cooperació econòmica de la ciutat de Barcelona. Lo Concell de Cent, acordá en 20 d'Agost de 1667, *no obstant las pocas facultats ab que esta ciutat se troba, atropellant totes impossibilitats, seruis a Sa Magestat ab la quantitat de cinquanta mil lliures per ditas fortificacions* (1).

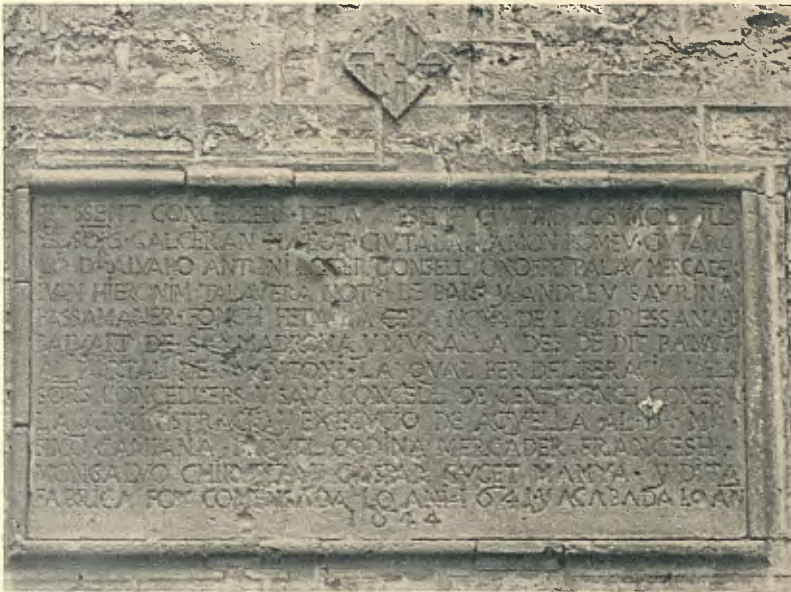
Un dia los hi ve als Concellers, una nova, de la Cort espanyola, altament satisfactoria: la d'haverhi arribat Don Joan d'Austria. Fou comunicada per l'agent Pujol. Contestantli, los Concellers, en 18 de Juny de 1667: *Les notitias que V. m. nos dona en sa carta de 11 del corrent de que lo Sr. Don Joan es tornat en sa cort, segons se diu, pera assistir en lo concell de Estat, es, pera nosaltres de particular consuelo, per hauer sempre experimentat ab sa Altesa tot amparo operar per sa má rebre molts fauors de Sa Magestat.*

Tanta sigué la satisfacció qu'embargá als Concellers, que no's sapigueren estar d'escriure al infant, contra la sua practica de no dirigirli gayres comunicacions. Aquesta fou la felicitació a ell adreçada, per son retorn.

Al Srm. Sr. Don Joan de Austria.

Sereníssim Señor: Alegria y consuelo grandíssim a cabut a esta ciutat, lo hauer fet entendre, son agent, la assistencia de V. A. en la cort; que, com esta ciutat, haja rebut tantas honrras y mercès de V. A. tant en lo temps meresqué lo esser estada gobernada per V. A. com en totes las demás ocasions se li son offertas, no compliria a no demostrar sas gratuhitats, a no ferna esta deguda demostració suplicant a Deu nostre Sr. vulla donar llarguíssims anys de vida a V. A. ab tots augments de grandesa. Y a esta ciutat moltas ocasions de rendir totes las actions, al de major gust de V. A..... Barcelona y Juny als 26 de 1667.—Los Concellers de la ciutat de Barcelona.

(1) *Lletres Closes 1667-1673*, foli 14 (A. M. B.).

Cl. E. Vilaseca

LÁPIDA COMMEMORATIVA DE LA CONSTRUCCIÓ DE LA MURALLA DE LES DREÇANES, FETA PER LOS CONSELLERS DE BARCELONA DEL 1641 AL 1644.

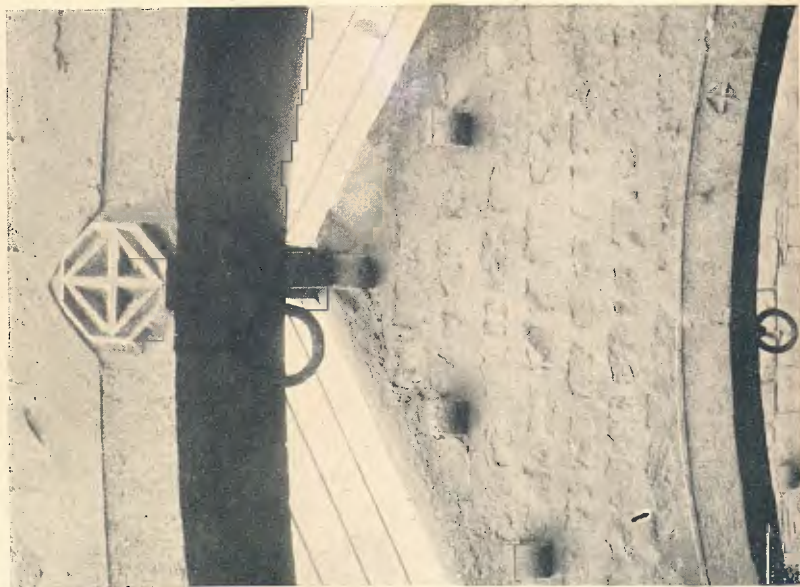
Ol. A. Mir

DREÇANES. - ESCUTS REYAL Y DE BARCELONA, EN UNA DE LES ARCADES DEL SEGLE XIV.

CI. E. Vilaseca

ESCUT POSAT EN LA MURALLA EXTERIOR DEL BALLAT DE LES DRECANES, VILASECA, A LA VILA DE SANT OMBIG, ENTRE EN 1488, V. G. FERRERES.

III. A. Mas

VILASECA.- ESCUTS DE LA DIRUTACIÓ DE CATALUNYA EN LES ARCADES, VILASECA, A LA VILA DE SANT OMBIG, ENTRE EN 1488, V. G. FERRERES.

Pró comensaren les rivalitats entre l'Infant y lo P. Nitart y se determiná enviar a Flandes a Don Joan per dirigir les operacions militars, segons ho comunicá, l'agent Pujol, als Concellers. Aquests, de moment, suposant seria un honor per D. Joan, dit carrech, ho escrivieren en aquest sentit, al dit Pujol, en 8 d'Octubre de 1667.

Las noticias que V. M. nos dona en sa carta, de que lo Serenissim Sr. D. Joan de Austria ha de passar a Flandes ab las assistencias conuenients, son estades, pera nosaltres, de molt consuelo, per considerar que resideixen ab Sa Altesa tantas parts, que son mes que bastants, pera que son acert sie acert del orgull francès.

A 27 de Juny de 1668, lo Concell de Cent trameté relació detallada dels fets en los quals tant havia tingut de bregar per l'allotjament dels soldats, segons nos en ocupávem anteriorment. Teméren, los Concellers, s'alterás l'ajust fet entre la Ciutat y la Reyna, sobre la subvenció que Barcelona pagava religiosament. Protestá de veure allotjar en la Ciutat major nombre de soldats de cavalleria dels que fins llavors havia acostumat a tenir. L'augment de tropa suposava donar lloch a *ques puga imaginar, que esta Ciutat haze donat motiu, ni ocasió alguna, pera que se necessite de tenir en ella, mes que las dos companyias. A mes, de que lo hauer de entrar gent noua, poden turbar en alguna manera, la quietut y conformitat ab que se ha viscut sempre, no succehint desman algú, podent tothom anar de nit sens resel algú y ocasionar algunas dificultats a las cobransas de drets de la Ciutat; y a mes de que la Ciutat no está pera gastos y pot dir, que, no faltant ella ab lo ajust, está libre de estos gastos.*

Al final manifestava los serveys derrers, realisats per la Ciutat en la guerra ab França, acudint a la fortificació de les fronteres y mantenint un tercio en campanya. A mes de les grans quantitats esmersades en la reparació del moll; lo manteniment del Hospital de Santa Creu, ahont tants soldats hi tenien sempre hospitalisats, *que, en ocasió de vingudas de Galeras y vaxells, los admet de cent en cent; gasta també ab lloguers de moltes casas per la habitació de V. E. per no tenir casa fixa; dona dos mil reals cada mès, al Governador de la plassa; gasta tots anys, per llenya y oli per los cossos de guarda, partidas considerables, lo que la tenen exhausta y impossibilitada per poder gastar; y essent estos serueys tant considerables y a vista de V. E. spera la Ciutat, que, V. E. manará aliuiarla de la petitió y que no se farán quartels.*

Les negociacions eren laborioses, y en veritat, lo temps trans-

curria y los quartels de les dreçanes ja no's feyen. Tampoch la sala d'armes se traspassava al Rey.

Lo Llochtinent de S. M. comunicà l'ajust de les paus ab França (30 de Juny de 1668), fent lluminaries Barcelona, lo 5 de Juliol. Pró lo Virrey insistía en aquartelar mes cavallería y lo Concell de Cent, lo 4 de Juliol, dexà de contestarli sobre axó, esperant resolució de la Corona. Puix la Ciutat havia fet present, en 3 de Juliol de 1668, en altre memorial, que, cumplint ab lo tractat, de subvencionar los allotjaments, no venia a res mes obligada. *Los loctinents y capitans generals donaren la forma de com se hauia de acomodar la gent de guerra y se fèu vn conuenio, de que, la Ciutat donés 1375 lliures quiscun any, per acomodar la infanteria y 275 lliures per caualleria .... Y ab assó sol, cumple la Ciutat al ques tractá y ajustá, hauentseli ofert, que, ab les dites quantitats, restaue exonerada de hauer de donar mes casas, ni puestos.*

Ab lo Duch d'Osuna, hi mantenía, Barcelona, una desagradable controversia, motivada per l'apresonament de dos oficials y un porter del Clavari, per trovarlos portant armes curtes.

En tals moments aparegueren *pesquins afixats per los cantons de la present Ciutat*, oferint, lo Concell de Cent, dos mil escuts a qui descobrís al autor dels cartells.

La Reyna Governadora no vol atendre als Consellers, en lo de la cavallería qu'havia entrat de nou, en la Ciutat, *porque esta materia es de lo reseruado en la confirmación de los Privilegios, me ha parecido dar las órdenes que he tenido por conuenientes, al Duque a quien podreys acudir y ejecutar lo que dispusiere y ordenare, que esta es mi voluntad. Datt. en Madrid a XX de Julio MDCLXVIII. - Yo la Reyna.*

Aytal negativa sèca y enèrgica, mostra que l'influencia de Don Joan d'Austria estava anulada per la del P. Nitart y, per taula ho pagaria la ciutat de Barcelona. En lo mateix to hi respongué lo Virrey en 6 d'Agost de 1668: *com Sa Magestat se hauia reseruau en la confirmació dels priuilegis, lo tocant a les armes, que, per conseguint, en la materia noy haue punt fixo, que, si ere menester posarhi molta caualleria, lay posaria y que si li aparexia no hauerne menester molta, obraria segons lo que judicaria conuenir; y que, en cars ni tingués menester posar més, ja demanaria a la Ciutat més quartels; y que així, no hauenthi punt fixo, aparexia que ere materia, que, ni si podia preguntar, ni ell respondrer.*

Una contestació tant desabrida, dexà clavat al Concell de Cent. Donà temps al temps, no volent pendre cap acort en lo de la cava-

llería. Lo Duch d'Osuna après procedí ab criteri de transacció. Com s'havia disposat fossen construïts, a despeses de la Corona, *uns quartels en lo dormidor de Sant Francesch, los quals apres de acabats, se ha vist no eren capassos per lo compliment del que ere necessari*, lo Virrey proposava *hazer otro en la casa de la fundición Real, en el plá den Lluy: y que a la Ciutat, le sería menos grauso el pagar el coste en que se ajustó por encante público, como V. M. vió por la certificación que le entregué, que ha-uer de dar casas de alojamiento mientras viene la resolución de Madrid.*

Lo Concell de Cent res digué fins al 13 de Setembre de 1668 y també l'acort fou de rebutjar la demanda del Virrey: *Que, lo regonexerse, la present Ciutat, ab tant pocas comoditats, no ha permès passar hauant sobre dita materia; y que la impossibilitat no dona lloch a discorrer sobre dit fet.* Tampoch se prestá, de moment, lo Concell de Cent, a assentir a la petició del Virrey, qui, ab motiu de dexar son palau del carrer Ample y trasladarse prop de Santa Maria de la Mar, (12 d'Octubre de 1668), demanava se li donés *alguna caseta allí serca, pera que dit cos de guarda (tingués) algun abrích.* No gosant dirli rodonament que no hi venia obligada la Ciutat, cercáren intermediaris y acordá, lo Concell de Cent, en 16 d'Octubre de 1668 *que, ans de pendresse resolutió en la materia, sien seruits, los Señors Concellers, per los medis a Sa Senyoria ben vistos, conferir ab algun dels ministres superiors, lo conten- gut en dit billet, vehent si se porá descubrir la intentió de Sa Ex.ª. fent entendre a dit Señor ministre, Que, la Ciutat per ninguna manera ha estat, ni está obligada, a donar casas per la habitatió, ni dels Senyors Virreys, ni de sa familia, que, si fins assí ho ha fet, es estat de sa libera y spontanea voluntat. Suplicant, a dit Señor Ministre, sie seruit ferho entendre a Sa Ex.ª.*

No tingué altre remey, la Ciutat, qu'acabar accedint a la petició del Llochtinent de S. M. y en 26 d'Octubre de 1668, acordá: *continuar la galanteria ab que seruí a Sa Ex.ª en 24 de Maig de 1667; y hauent presa inteligencia del que podria hauer menester Sa Ex.ª, pera acomodar sa familia, han sabut, se donaria per seruit, que, la Ciutat, li donás lo numero de set casas.* Lo Concell al tornar a servir al Virrey, declará no entendre haverse de fer en l'esdevenidor. Y lo perill d'un dissentiment entre lo Duch d'Osuna y les autoritats barcelonines, tampoch passá avant, regnant al poch temps, les millors relacions entre uns y altres, al esclatar, en la política espanyola, un fet sorollós, del qual no podèm dexar d'ocu-

parnosen, per lo paper qu'hi vingué a jugar la ciutat de Barcelona. A conseqüència de l'enemistat entre D. Joan d'Austria y lo P. Joan Everart Nitart S. J. llavors àrbitre de la política espanyola, l'Infant passá a residir al castell de Consuegra una breu temporada, des-terrat de Madrid. Desde dit lloch s'enterá de que s'havía pensat internarlo al alcazar de Segovia, estimantlo complicat en la cons-piració contra lo P. Nitart, havent sigut executat a un tal Mallada. L'Infant, fugí de Consuegra ab xexanta cavalls, escrivintli a la Reyna Governadora la sua famosa carta del 21 d'Octubre de 1668, quin text divulgá tant com pogué, per fomentar la sua causa polí-tica. Fent referencia a Barcelona, ahont ell se dirigía, escrivia a la Reyna paraules que tocaven als límits de les menaces: *voy a po-nerme en paraje y postura, donde, asegurado del traidor ánimo de ese vil hombre (lo P. Nitart) puedan ser mas atendidas de V. E. mis humildes representaciones.*

Lo 9 de Novembre de 1668 consignava lo Dietari del Concell Barceloní, que's dèya havia entrat a Catalunya *tot sol ab un criat o dos no més, sense darse a conexas a ningú y que venia a la vol-ta de la present ciutat de Barcelona; y després a la tarde se digué, que ja seria en la torre de Llorens Lladó militar en Sarriá, prop lo monastir dels pares Caputxins de Sancta Eulalia.* La torre de Lladó, antich casal d'exa noble familia desaparegué a les derrerries del segle XIX, per virtut de noves construccions.

Molt afectuosa fou la benvinguda que li doná la Ciutat en l'en-trevista oficial del 14 de Novembre, oferíntseli *axí per darlo occasió de desempanyarse en part, del que regoneix deurerli, com per dar testimoni ab obras de la veritat.* Y l'Infant hi respongué sem-blantment, *que aunque tantos anyos auia estado ausente la avia tendo siempre muy presente, continuando el effecto le auia siem-pre tenido, deseando ocasiones para obrallo.*

Lo Concell de Cent doná entrada a un delegat de Don Joan, qui explicá los derrers fets de Madrid inculpant al P. Nitart S. J. y llegint les cartes, que Don Joan trametia desde la torra de Lladó a personatges de la Cort espanyola (17 de Novembre). La Ciutat se proposá intervenir en defensió del Infant, procurant lo Duch d'Osuna, virrey y gran amich d'aquest, refugir tot compromís personal. Les cartes que de Barcelona dirigí la Ciutat a la Reyna, s'escri-gueren d'acort ab Don Joan d'Austria. Quan no convingué al In-fant, que los Concellers no escriguessen a Donya Mariana, dexa-ren aquests d'escriureli, per mes que's mostressin desatents ab la Reyna Governadora. Axó esdevingué en lo més de Desembre, con-

trastant l'obrar de la Ciutat, ab lo de la Diputació de Catalunya, que estigué sempre mes atent ab la Regent, no dexant incontestades ses cartes y mostrandse deslligada de Don Joan de qui sembla en alguna ocasió, desconfiar.

Començá l'any 1669, situantse gayre be en actitud de rebeldia los Concellers ab Donya Mariana, fent en absolut costat a Don Joan. A Madrid se creya, que, los catalans idolatrant al Bastart, amparat també aquest per la Reyna de França, anava forjantse aquí un nucli resistent que podia en son dia, perturbar seriosament a Espanya. D'aquí, que, s'esforsés, la Regent, en apartar a Don Joan de Barcelona y qu'aquest no hi anés depressa a desemparar un refugi que tant segur estimava.

Al arriuar el més de Janer, escrigué de nou, Donya Mariana, a les autoritats barcelonines: a la Diputació en termes de major confiança y afecte, als Concellers, mostrantselshi poch complascuda y escamada, davant del calculat silenci en que los veyá tancats tots aquells dies. Per manera que'ls hi descubria sa desconfiansa, en data de 18 de Janer de 1669, enfront la rebeldia del Infant, de no dexar a Barcelona. *Pero lo que mas siento es que para reusar el cumplimiento de su obligación y obedecer la orden de su Rey, sobre haverle ofrezido y ofrecerle de nuevo, quanta mayor seguridad pueda desear para su persona, se persuada Don Juan a que la residencia de essa Ciudad y Principado es su verdadera seguridad, como si en la fidelidad de tan principales vassallos, huviesen de tener menos fuerza y menos pronta execución mis ordenes, que en cualquiera de los lugares de Castilla.* Precisament en axó era, en lo que radicava la por d'aquells dies, en la Capital d'Espanya.

Los Concellers se'n percataven poch en los derrers acorts que's prengueren per lo Concell de Cent, puix Don Joan havia procurat habilidosament, fer acrexer ses simpaties y prestigi entre los barcelonins, com ho explica Maura y Gamazo en *Carlos II y su Corte*. Al trovarlo pels carrers de la Ciutat, tothom lo saludava; ell aná a Montserrat per mostrar son afecte a la Patrona de la terra catalana; uns comedians representaren, tal vegada insidiosament, *Lo que merece un soldado*, quin protagonista conqueria una corona ab la sua espasa. Aplaudia la gent, alló que podia semblar alusions d'actualitat y la vesprada en que aná al teatre, Don Joan y lo seu seguici, los aplaudiments foren majors.

Quan les coses a Madrid li anaren millor a Don Joan, quan l'expulsió del P. Nitart fou ja una cosa segura, y al Infant li con-

vingué anarsen, aparentá obehir a les ordres de Donya Mariana y aparellá sa partida de Barcelona. També los Concellers posaren fí a sa descortesía y li respogueren a la Reyna Governadora, mentres aparellaven al Infant una manifestació llavors may vista per lo dia de sa sortida, molt superior a la feta als Sobirans al temps de visitar la Ciutat. Axís ho expressava en son acort, lo Concell de Cent, puix *considerantse, que, lo anar a besarli la má en forma de promenia, com se acostuma a persones reals, no seria ab lo lustre que la present Ciutat desija se fasse... vajen sens promenia, convidant molta gent de lustre per son acompanyament, manant assistescan tots los officials de la Ciutat de dins casa y fora casa.*

La despedida fou afectuosíssima: uns y altres se féren grans oferiments y lo 30 de Janer de 1669, segons recita lo Dietari del Concell barceloní, explicant que anava a cavall *assistit de molta cavalleria de guarda y molts altres cavallers y titulars de la present Ciutat quel acompanyaven, causant en tots lo desconsuelo se pot emaginar, de sa ausentia.*

Trionfant políticament, Don Joan d'Austria y camí del poder, se mostrá sempre reconegudíssim a Barcelona. Primerament escrigué als Concellers, en 16 de Febrer de 1669, la sortida d'Espanya, del P. Nitart; y tant en aquesta carta, com en les dugues successives del 16 de Mars y 2 de Juliol de 1669, donant compte dels seus progressos polítichs, solia repetir lo molt qu'en aquests devia, a l'actitut de Barcelona (1). Son agrahiment lo mostrá ab fets. Ja no's vegé aquesta perturbada per la possessió de les dreçanes, quin mitj baluart dexá d'ocuparse per les tropes espanyoles, les quals siguéren aquartelades en altres llochs puix s'abandoná convertir aquelles en quartels.

Tanta amistat y confiança se tenien, y tant publich se fèu aquella, que, se permeteren entrar en la via de les recomanacions recíproques. Los Concellers, a 16 de Juliol de 1669, li recomenaren un plet qu'en l'Audiencia de Çaragoça, hi menava l'Hospital de Santa Crèu, reclamant diners que li devia la ciutat de Terol. (19 de Setembre y 20 de Desembre de 1669).

Per la seva part, l'Infant, tampoch pogué substraure's a una petició, que, los clergues menors, li féren, d'interessar dels Concellers

---

(1) Dexèm de detallar aquests fets per haverlos publicat *Las Noticias* diari de Barcelona del 24 de Janer de 1928 y nombres del mes de Febrer, sots lo títol *Don Juan de Austria y Barcelona en 1668 y 1669.*

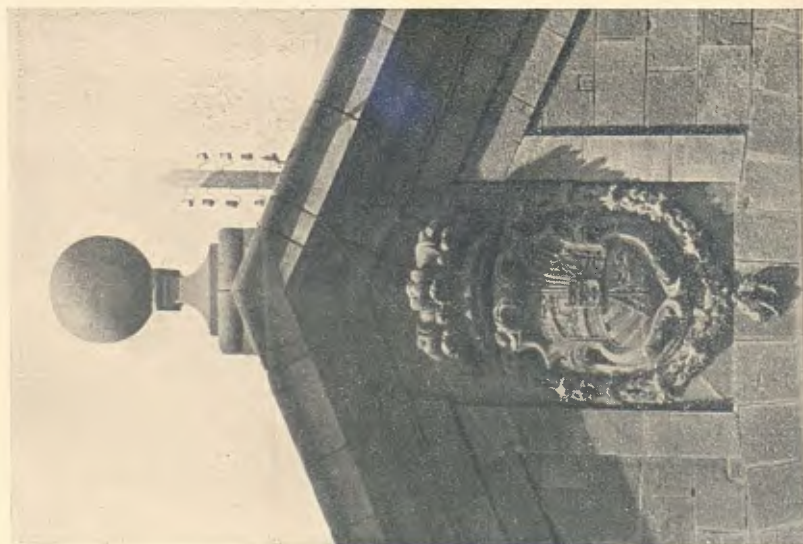
Cl. C. E. de C.

1857. - L'ENTRADA DE LES DREÇANES ABANS DE CONSTRUHIRSE LA TRIBUNA CENTRAL. L'EMBLEMÀTICA TORRA DE L'ARTILLERIA TAPA L'ESCUT DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA QU'EXISTIA DESSOTA L'ESCUT REYAL. LOS ARTILLERS USEN LA GORRA DE PLAT SEGONS L'UNIFORME DEL 1850.

Cla. E. Vilasuca

ESTATUA DE DON JOAN D'ÀUSTRIA QUE FIGURA EN EL MONUMENT DEDICAT
PER LA DEDICACIÓ DE LA RECREACIÓ DE LA RECREACIÓ DE LA RECREACIÓ DE LA RECREACIÓ
DE LA RECREACIÓ DE LA RECREACIÓ DE LA RECREACIÓ DE LA RECREACIÓ DE LA RECREACIÓ

ESCUT REYAL D'ESPANYA, DE MIJANS DEL SEGLE XVIII, QUE'S
TROVA DALT DE LA PART QUE TANCA L'ARCADA MAJOR

de Barcelona (25 d'Abril de 1670) en pró de certa controversia per ells menada, contra l'església de Santa María de la Mar.

Ab aquestes referencies, arribarèm a formar una idea, lo mes completa possible, de l'intimitat de relacions entre Barcelona y Don Joan després de la permanencia d'aquest en la Ciutat, en un moment apremiant de la seva vida política.

L'Infant assegurá a la Ciutat l'edifici de les dreçanes y no's convertiren en quartel durant lo restant del regnat de Carles II. Y axó, qu'en aquesta època, en 1681, lo Monarca, feu edificar lo baluart del port, completant la defensió de la Ciutat en aquell cantó. Ho demostra encara l'escut reyal ab la data referida, que's conserva al Passeig de Colom y enfront l'edifici de la duana, escut que publiquem al present. Ofereix la particularitat, de presentar repicada la corona reyal y també l'anyell penjant del gran collar. Fou obra de la Revolució de Setembre de 1868, y en igual forma barruera, de labor feta a colps de mall, se tregueren altres dos escuts mes petits.

Manifestarèm encara, quan acertades estigueren les autoritats barcelonines y ne degueren estar ufanoses, del acert ab que's lligaren políticament ab Don Joan d'Austria y del resultat de la pensió de 200 lliures, que, puntualment li entregaven los Concellers. L'Infant, fidel amich y protector de Barcelona, també servia la causa d'Espanya, puix quedá arrelada la fidelitat catalana a la casa d'Austria, al temps de la decadencia d'aquesta. Vehentse acabar definitivament en lo Principat, la temporada d'intolerancies, que tant desastrosos resultats havia tingut en la primera meytat del segle xvii.

A Don Joan d'Austria, a aquest protector constant de Barcelona durant mitj segle, y salvador de les dreçanes per la municipalitat, poch li ha demostrat, la Ciutat, sa consideració en los temps presents. Puix si no fós la petita estatua de bronze, que, a sa memoria li ha dedicada la Diputació Provincial, en 1927, al construir l'interessant tríptich de bronze de la galeria gòtica del seu palau, no existiria recort de cap mena del Infant Bastart, consignat en part alguna que sapiguèm.

Lo tríptich l'alsá la Diputació a la memoria de quants en tot temps han fet, en pau y en guerra, lo sacrifici de llurs vides per l'honor d'Espanya y per lo triomf de nostra civilisació. Axís ho consigna en sa dedicatoria, que, tal vegada a algú pugui semblarli no del tot apropiada, tenint en compte la qualitat del vincle establert. Pró dexant d'aquilatar les impureses, que may falten en la

vida, de fet se constituí en ferm protector de Barcelona, en una temporada que tant pochs n'hi han. Be está donchs, qu'en un lloch o altre de la Ciutat, y en forma mes o menys modesta, estigui consignada la memoria del infant Don Joan d'Austria, qui, tant actiuament intervingué en la conservació de les dreçanes per lo Municipi, y al qual degué aquest, recobrar, honors y possessions virtualment perdudes, arrant de la pau del 1652.

FRANCESCH CARRERAS Y CANDI

(Continuarà)

Crònica

CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA

FEBRER DE 1928

L'EVOLUCIÓ DE L'ART I LES SEVES RELACIONS AMB L'EXCURSIONISME I LA FOTOGRAFIA.—Aquest fou el tema desenrotllat pel senyor Enric Bosch i Montalat, en la seva conferència del dia 3, la qual fou illustrada amb interessants projeccions.

COM ES FA UNA ENQUESTA GEOGRÀFICA.—Sota aquest tema, el senyor Gonçal de Reparaz (fill) donà, el dia 8, una conversa en la qual exposà els factors principals que cal tenir en compte per tal que els excursionistes puguin contribuir a l'aportació de dades útils per al coneixement geogràfic del nostre país.

L'ORIGEN CATALÀ DEL PRIMER DESCOBRIDOR D'AMÈRICA, EN JOAN CABOT.—El senyor Ricard Carreras i Valls donà, el dia 9, una conferència en la qual tractà de demostrar la prioritat d'en Cabot sobre Colom en el descobriment d'Amèrica, i el seu origen català.

Digué que el desconeixement de l'idioma català per part dels nombrosos historiadors que s'han ocupat del gran navegant, ha originat una gran quantitat de divagacions que s'observen en parlar de la seva nissaga.

Parlà d'en Sabastià Cabot, al qual considera igualment català, i de les relacions íntimes que el lligaren amb els catalans. Relatà l'expedició al Plata i demostrà, amb dades autèntiques, ésser obra eminentment catalana. Enumerà els diversos armadors ca-

talans que hi contribuïren i estudià la figura del *mercader catalán* en Miquel Rifes, íntim amic d'en Cabot i ànima d'aquella expedició.

Finalitzà la conferència dient que l'únic país del món que pot presentar un Joan Cabot, en aquelles èpoques, és Catalunya, ja que amb el seu vaixell, desembarcà a Barcelona, en 1512, procedent d'Alguer.

IMPRESSIIONS DE BUDAPEST.—Il·lustrada amb una nombrosa col·lecció de projeccions, el senyor Francesc de P. Blasi donà, el dia 10, una conferència en la qual descriuí les seves impressions d'un viatge a la capital hongaresa.

ELS CONTRACTES RURALS.—El dia 15, el senyor Francesc de P. Maspons conversà sobre les característiques i força jurídica dels contractes rurals, i les diverses formes que s'estableixen segons les diferents contrades de Catalunya.

LA MÚSICA EN ELS GOIGS.—Sota aquest tema, Mn. Francesc Balcells donà, el dia 15, una interessant conferència amb il·lustracions musicals a càrrec de l'escolania de Betlem, de les senyoretetes Martínez, Pons i Valls i del solista senyor Francesc Torra, acompanyades a l'harmòniun pel propi conferenciant.

Començà per fer un estudi de la paraula *goig*, la qual, si bé de vegades no escau, puix canta el martiri d'un sant, hom la veu emprada gairebé sempre per a expressar l'alegria que produeix als fills el goig sentit per la mare. Adduí diferents documents demostratius de l'ús que l'Església fa de la paraula *goig* per a cantar els que la Santa Verge feia fruir al món. Els goigs, doncs, no són altra cosa que els mateixos cants litúrgics posats a l'abast del poble.

Antigament els goigs tenien una solemnitat que ara no coneixem, sobretot en temps d'epidèmies. A continuació llegí unes notes extretes del «Dietari del Consell de Cent de Barcelona», les quals demostren la solemnitat abans esmentada per a la celebració dels Set Goigs.

Passà després a tractar de la música en els goigs. Fèu avinent, però, que la manca de documents fa molt difícil aquesta tasca, perquè els recercadors han prestat més atenció a la cançó popular de caràcter profà que a la de caràcter religiós, o sigui, els goigs.

No hi ha dubte que cada goig posseïa la seva música particular. Fèu remarcar la senzillesa de la música dels goigs, i afegí que la seva procedència litúrgica els dóna un caràcter reposat.

Començà l'estudi pels goigs a Nostra Dona, harmonitzats en set formes diferents; digué que la tonada d'aquests goigs ja era popular en el segle XVI i féu remarcar llur semblança amb els nostres dedicats a la Mare de Déu del Roser.

Segidament foren cantats alguns dels goigs estudiats pel conferenciant. D'un d'aquests, digué que hi ha motius per a creure que era ballat pels romeus montserratins per a demostrar llur alegria en visitar la Verge, a manera de dansa sagrada.

Digué que alguns atribueixen a Sant Vicens Ferrer la paternitat dels goigs a la Mare de Déu del Roser, però en Milà i Fontanals no ho creia així, i el conferenciant aportà raons per a decantar l'ànim a favor de l'afirmació d'en Milà i Fontanals, per bé que l'existència de nombroses versions fa difícil precisar l'origen d'aquells goigs.

Parlà després dels goigs anomenats de Caramelles, els quals són, regularment, els del Roser o els de la Mare de Déu del Mont, i la majoria d'ells tenen un aire de dansa.

A continuació foren cantats els goigs dedicats a Sant Josep, Mare de Déu del Carme, Mare de Déu de Núria, Santíssim, Mare de Déu de Folgàs, Mare de Déu de l'Estany, Mare de Déu del Pallar que es venera al poble de Bagà, Sant Jaume i Sant Magí de Brufaganya.

Per acabar, foren cantats els goigs a la Divina Pastora, amb lletra i música de Mn. Cinto Verdaguer, i a la Mare de Déu del Gresolet, dels quals és autor el poeta senyor Surinyach-Senties.

EL TEATRE POPULAR A CATALUNYA.—El dia 17, el folklorista senyor Joan Amades donà una conferència en la qual féu conèixer diversos balls de caient representatiu i algunes comèdies populars de la Passió. Tots els exemples exposats foren a base de representacions dialogades dividides en dos grups; les de llenguatge o diàleg improvisat que són de tipus primitius i les de text prèviament escrit com a tipus de representació més elevat. Dintre els primers cità el Sermó del Coromer d'Artà representat dintre l'església, el Ball de l'Ós i el del Barber com a representacions de Carnestoltes i els Capítols que es representen per a ridiculitzar casaments de vidus o entre persones d'edat molt diferent, com a substitutiu dels esquellots. Entre els segons esmentà el Ball de Gitanes, Pastorets, Cercolets, Ball del Fill Pròdig, d'en Serrallonga, etc. Fou il·lustrada amb projeccions.

ESTUDIS MAIES, NAUATES I AZTEQUES.—El senyor Ignasi Brugueras i Llobet donà, el dia 23, una interessant conferència, en la qual estudià els treballs realitzats pels arqueòlegs Seler, Maler, Stephens, i l'Abbé Brasseur, d'immensa importància per a la història de l'Art, i, sobretot, per a l'etnografia de les races que habitaren el Centre Amèrica i Mèxic.

Remarcà que era una veritable llàstima que aquells països que tant de temps foren colònies nostres, no haguessin estat estudiats o, almenys, no s'haguessin importat objectes de aquelles civilitzacions, per a poder-los estudiar.

Cità els temples i poblats de Tabasco, Chicen Iza, Palenque, Quirigua, i Sant Salvador que, en conjunt, formaven els temples maies, la majoria dels quals disortadament són actualment un munt de runes.

Per tal que els oients es fessin càrrec i trobessin lògiques les creacions decoratives d'aquelles races, descriví el formós paisatge del Centre Amèrica, que sembla engendrat per la bogeria d'aquell sol tropical, en besar aquella terra de volcans, de flora i de fauna de somni.

Completà l'estudi amb la ressenya dels principals ídols adorats pels maies; la deessa Xotxiquetzal, protectora de les flors; la Centeotl, deessa del blat de moro, i Talloc, déu de la pluja. Comparà els bàrbars sacrificis dels nauates i azteques amb els dels maies, més humans i més benignes, en harmonia a una raça més civilitzada i, per tant, més refinats en el seu art.

Dibuixà diverses dates del calendari ritual maia, descrit per Hernán Cortés en la seva història de Mèxic; projectà ídols, animals fantàstics, ceràmica pintada, litúrgica i d'ús domèstic, puntes de fletxa i eines de treball d'obsidiana i diverses classes de pedra; exposà fotografies d'Ocosingo (Tabasco), vàries figures que demostren una incursió asiàtica precolombiana, i dibuixos i fotografies tretes dels museus de Guatemala, Sant Salvador, Mèxic i Nova York i de les ruïnes maies de Quirigua.

SUPERVIVÈNCIES DE RITUS PRIMITIUS EN LES NOSTRES FESTES POPULARS.—Finalment, el dia 24, el senyor Josep M.ª Batista i Roca donà una conferència en la qual va exposar algunes festes i danses, especialment de les festes de Carnestoltes, que semblen ésser restes d'antics rituals de les religions precristianes que han continuat trametent-se dintre les tradicions del nostre poble, per exemple, el Ball de l'Óssa, que té lloc al Pireneu i que sembla ésser un re-

cord de la primera cacera ritual que es feia a finals d'hivern quan l'ós sortia de la seva reclusió hivernal, o bé la Mort del Gall que té lloc al NO. de Catalunya l'últim dia de la batuda i que sembla ésser una supervivència del sacrifici de l'animal que representava l'esperit del blat.

EXPOSICIÓ DE ROMANSOS.—Organitzada per la Secció de Folklore s'inaugurà el dia 11, diada de Santa Eulàlia, una exposició de romansos i fulles soltes, que ha fet reviure bells jorns de joia d'èpoques passades i ha tornat a portar a la nostra pensa tota aquella bonhomia plena de senzillesa i ingenuïtat, en què les fredes vetlles hivernals es feien agradoses llegint entre família aquelles simpàtiques fulles, entre elles les de Robreño, que quasi tothom sabia de memòria.

Seguint d'un a un cada romanso, tots eren atraents per un igual. Les fulles dels ventalls, amb dibuixos gravats al boix representant coses ben conegudes dels barcelonins. Els entremesos «L'Estudiant màgic», «L'Ase i el Porc», «L'Aprenent Sabater», «En Saldoni i la Margarida», etc., etc. El romanso popular del dia, tot ell ple de frescor i bon humor com «La Vida dels Pagesos», «En Jeroni a Barcelona», «Roseta la Carbonera», «La Cançó de la mala dona i el bon Janot», «La Taronjaire», en fi, tots força atractius i dignes de llegir.

En resum, resultà una exposició que cridà l'atenció dels antics barcelonins, els quals voldrien que aquestes manifestacions populars es multipliquessin.

SECCIÓ DE FOTOGRAFIA.—Organitzada per aquesta Secció, el dia 2, es féu una excursió a Espluga de Francolí i Monestir de Poblet per tal d'admirar les belleses d'aquell antic cenobi.

El dia 5, es féu una excursió a Caldes de Montbuy, Sant Miquel del Fay i Riells. A Caldes es visità l'església, on es pot admirar la magnífica escultura de la Santa Majestat així com també l'artístic portal de l'esmentada església. Seguidament, s'emprengué el camí a Sant Miquel del Fay, on es visitaren les coves, i després es féu el retorn a Barcelona per Riells del Fay i La Garriga.

El dia 12 es visità la Casa de l'Ardiaca, on l'Ajuntament barceloní té instal·lat l'Arxiu Històric de la Ciutat. L'antiga casa ha estat curosament restaurada, i en ella s'han reunit gran nombre de documents que tal volta s'haurien perdut o destruït. En el primer pis estan acuradament instal·lades les nombroses obres procedents

dels donatius i fundacions dels senyors Massana i Toda, i en una rica prestatgeria de fusta tallada es guarden els documents que pròpiament constitueixen l'arxiu municipal o sigui les actes de totes les sessions des de molts anys ençà.

En el segon i tercer pis es troben les extenses colleccions de diaris i revistes publicats a Barcelona, molts dels quals són un record dels nostres avis i la sincera expressió de les vicissituds, successos i revolucions viscudes per la ciutat.

També hi ha una collecció de dibuixos al llapis, originals d'en Baixeras, que representen carrers desapareguts de la ciutat vella.

Finalment, el dia 26, es féu una excursió a Igualada, Santa Margarida de Montbuy i La Tossa. A Igualada hom pogué contemplar el magnífic altar major de l'església parroquial, d'estil plateresc amb traces de barroquisme; el Sant Crist, de talla admirable, i uns plafons barrocs estucats a imitació de marbre que tapen els dos panys de paret del presbiteri i representen l'Epifania i l'Adoració dels pastors.

Per la carretera de La Llacuna anaren al poblet de Santa Margarida de Montbuy, davant el qual s'aixeca una muntanya ben característica, encimbellada pel Castell de La Tossa. A l'església de Montbuy hi ha un bonic altar major d'estil plateresc, un altre de barroc força interessant i la sepultura dels Marquesos de Duesaigües; una tribuna amb l'escut d'aquest marquesat, amo i senyor d'aquelles terres en temps llunyà, adorna un costat del presbiteri. A la plaça hi ha una pagesia coneguda per la Casa Gran la qual té un interessant vestíbul.

El Castell de La Tossa està situat al cim d'un turó pelat i rocós. D'ell resta solament una torre quadrada molt caiguda i uns murs esquarterats que s'aguanten per miracle al costat d'una esglesieta romànica que resisteix amb braó les fúries dels vents.

La porta circular amb alguns adornaments, l'absis, les absidionelles amb la línia de petits arcs i la volta de canó de l'interior, assenyalen un caràcter primitiu. Unes pedres rodones prop de les pilastres, diu la gent del país que són els seients reservats de certes masoveries, com era costum de molt antic.

SECCIÓ D'ESPORTS DE MUNTANYA.—Organitzada per aquesta Secció, el dia 5, es féu una excursió a Montserrat, seguint l'itinerari de Monistrol a les Roques de Sant Salvador, Cavall Bernat, Santa Cecília i retorn a Monistrol.

El dia 13 s'anà a Sant Llorenç del Munt per Matadepera, Canal dels Monjos, La Castellassa, Font del Saüc, La Mola, Cavall Bernat i Terrassa.

Per fi, el dia 19, s'organitzà una excursió a Sant Miquel del Fay per Caldes de Montbuy i Sant Feliu de Codines i retorn per Riells, Bigues, L'Ametlla i La Garriga.

SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA I HISTÒRIA.—El dia 11, organitzada per aquesta Secció, es féu una visita a la casa del senyor Josep A. Gomis per tal d'admirar la rica collecció de miniatures que posseeix.

El dia 19 es féu una excursió a Terrassa per tal de conèixer la restauració de les primitives pintures murals de Santa Maria i Sant Pere.

Finalment, el dia 26, s'anà a visitar el Museu Arqueològic per tal de veure les noves adquisicions i la instal·lació del retaule de Sant Agustí, així com la collecció de miniatures llegades per en Ròmul Bosch, els vidres d'en Cabot i el taller de reconstrucció de ceràmica.

Noves

UN ACCIDENT A LA MUNTANYA D'ALP.—El dia 19 del passat febrer s'esdevingué, al Pireneu, un accident desgraciat, del qual resultà víctima un dels nostres companys en l'excursionisme, en Joan Galofré i Haeffner.

Un grup de tres skiadors format pels senyors Artadó, Guerrero i Galofré havia sortit de la cabana de Segremorta, a la matinada, en direcció a la muntanya d'Alp, on arribaren prop de les onze del matí, no sense haver passat un seguit de dificultats a causa de les dolentes condicions en què es trobava la neu que cobria aquells indrets. Gairebé a migdia emprengueren la davallada, i trobaren que la neu, clapada de glaç en alguns llocs, els obligà a descalçar-se els skis i caminar amb tota precaució; mes en ésser en un pendís prop del collet de la Mola, un dels skis s'escapà de les mans d'en Galofré el qual, relliscà vertiginosament per aquell pendent i anà a estimar-se al fons d'un barranc des d'uns 17 metres d'alçada.

Seguidament, mentre el senyor Artadó es quedà amb el com-

pany accidentat que restava sense sentits, el senyor Guerrero sortí a cercar auxiliis al xalet de La Molina que es trobava a unes dues hores lluny. Eren les dues de la tarda quan s'organitzà la primera caravana de socors, i després una altra que portà una llitera per tal de facilitar el trasllat del ferit el qual arribà al Xalet a les 7 de la tarda.

Allí, el senyor Galofré fou assistit pels Doctors senyors Rosend Carrasco i Formiguera, Antoni Carreras i Santiago Alcové, els quals, des del primer moment, ja pronosticaren un fatal desenllaç, puix tenia fracturada la base del crani i el seu estat era gravíssim. En vista d'això s'avisà al senyor Rector d'Alp, Mn. Agulló, el qual confortà al pacient administrant-li els darrers auxiliis espirituals. Desgraciadament, els temors dels metges es confirmaren i el senyor Galofré morí a les 12 de la nit.

Des d'aquestes pàgines solament ens resta adreçar el nostre sincer agraïment a totes quantes persones contribuïren a ajudar a l'infortunat Galofré, però molt especialment als senyors Doctors que tan desinteressadament prestaren els auxiliis de la Ciència; al senyor Rector d'Alp per la seva diligència en administrar els auxiliis espirituals i també a les autoritats i elements oficials per les atencions que tingueren i facilitats que donaren.

Rebin els Consells Directius de l'Agrupació Excursionista «Avant» i Centre Excursionista Barcelonès l'expressió del nostre més sentit condol per la mort del volgut consoci, i molt particularment la família del finat, a la qual desitjem la força de voluntat necessària per a suportar tan irreparable pèrdua amb cristiana resignació.

EL CENTRE ALS II JOCS OLÍMPICS D'HIVERN.—Amb motiu de la segona Olimpíada d'Hivern que es celebrà a St. Moritz de l'11 al 19 del passat febrer, alguns socis de la Secció d'Esports de Muntanya es traslladaren a aquell famós centre d'esports de neu i gel, per tal d'assistir als actes, curses i altres manifestacions que allí se celebraren i en els quals pogueren admirar les proeses de la millor gent del món en cada especialitat.

A més dels aspectes propis de l'Olimpíada, els nostres amics es lliuraren de ple a practicar ells mateixos l'esport del ski, efectuant alguna bella excursió entre les quals destacà la volta de la Diavolezza, pel massís del Bernina i gelera del Morteratsch.

Els organitzadors i la gent tota de St. Moritz i l'Engadina tingueren les majors atencions amb el grandíssim contingent de fo-

rasters vinguts de tot arreu. Fou realment una setmana plenament esportiva que deixà, als que hi assistiren, un bon record.

ARXIU FOTGRÀFIC.—Un nou ingrès ha tingut el CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA. Ens referim al donatiu de la interessant col·lecció cedida pel senyor M. Baixas, composta de 501 negatius i 59 diapositius els quals han estat incorporats a l'Arxiu Fotogràfic.

Rebi el senyor Baixas el més cordial agraïment i ens plauria que el seu generós acte servís d'exemple a moltes altres persones que posseeixen col·leccions que resten ignorades i que posades sota la cura i servei del CENTRE prestarien una incalculable utilitat per al coneixement i estudi del nostre país.

V CONCURS DE FOTOGRAFIES. PREMI CATALUNYA.—El «Premi Catalunya» consisteix en una medalla d'or i esmalt, una altra d'argent i una obra artística, que s'adjudicaran en premi als treballs de tot el curs de 1927-1928 que presentin els socis de la Secció, amb subjecció a les bases que es detallen més avall.

Demés, la Junta Directiva del CENTRE ha cregut oportú crear un *Premi Extraordinari*, al qual podran optar tots els socis, baldament siguin d'altres seccions, mentre es subjectin a les mateixes bases, excloses la 1.ª i la 2.ª, que solament afecten als socis de la Secció de Fotografia.

1.er premi: *Medalla d'Or* a la millor col·lecció de fotografies que es presenti.

2.^{on} premi: *Medalla d'Argent* a la que segueixi en mèrit a l'anterior.

3.er premi: *Obra Artística* a la millor fotografia del concurs.

Premi Extraordinari: *Un Vidre d'Art* a la millor col·lecció de dotze diapositives de monuments històrics de Catalunya.

La Secció de Fotografia d'aquest CENTRE, en cridar novament els seus socis a un concurs fotogràfic amb el ferm propòsit d'anar adquirint i completar el corpus de documents gràfics de l'Arxiu del CENTRE, aquest curs fa extensiva la crida a tots els socis, i amb l'entusiasme de tots té el goig de comptar, per tal que aquesta manifestació d'art fotogràfic esdevingui eficaç i assoleixi la importància que pertoca a la nostra ja cinquantenària entitat.

B A S E S

1.ª Totes les col·leccions que es presentin deuen ésser de fotografies obtingudes personalment durant el present curs de 1927-1928

pels socis del CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA inscrits a la Secció de Fotografia.

2.ª Per a optar a una de les medalles, cada autor solament podrà presentar a concurs una sola collecció de fotografies en nombre il·limitat, però no inferior a dotze, que forçosament hauran de correspondre, quant menys, a sis de les diferents excursions o visites realitzades oficialment per aquesta Secció de Fotografia. Per a optar a l'obra artística caldrà, almenys, haver assistit a una excursió.

3.ª Les fotografies podran ésser directes o ampliades, segons ho exigeixi el tipus del negatiu, tirades sobre paper bromur i sense enganxar a cartrolines. Totes elles deuran portar escrits en llurs reversos, amb la major exactitud, la data de l'excursió, el nom del lloc fotografiat i, com a distintiu, un lema que no excedeixi de dues paraules, igual per a totes les fotografies d'una mateixa collecció. Es mantindran, per tant, completament anònimes quant a l'autor.

Per a optar a les medalles, els formats seran de 13 x 15 cm. mínim a 13 x 18 cm. màxim, i per a optar a l'obra d'art el format serà lliure.

Per a optar al Premi extraordinari s'acceptaran els formats de 4'5 x 10'7, 6 x 13 i 8'5 x 12 cm.

4.ª El període d'admissió, improrrogable, acabarà el dia 10 d'octubre del present any 1928. Totes les colleccions deuran ésser entregades a la Consergeria del CENTRE, on es lliurarà el corresponent rebut. S'entregaran, lliures de despeses, i acompanyades d'un plec tancat que contingui el nom, cognoms i adreça de l'autor, i porti sobrescrit el mateix lema adoptat en les fotografies.

5.ª El fall serà emès pel jurat format per tres persones, no pertanyents a la Secció, de reconeguts coneixements en l'art fotogràfic, els noms de les quals s'anunciaran oportunament, i la seva decisió, així com la resolució dels casos imprevistos en aquestes bases, serà inapel·lable. Demés, es reservarà el dret de retirar o declarar fora de concurs totes aquelles fotografies que, al seu judici, no s'ajustin a les condicions establertes en les presents bases.

6.ª L'exposició de totes les fotografies que a criteri del jurat entrin en concurs, tindrà lloc el mes d'octubre del present any 1928. El fall del jurat es farà públic el mateix dia d'obertura de l'exposició.

7.ª Les fotografies premiades quedaran de propietat del CENTRE, que podrà fer-ne l'ús que cregui convenient sense limitació de cap mena, i les altres seran retornades a llurs respectius interes-

sats - mitjançant la presentació del corresponent rebut lliurat oportunament, - durant els quinze dies següents al de la clausura de l'exposició, transcorreguts els quals, es consideraran cedides al CENTRE per a incorporar-les als seus arxius i col·leccions, totes les que no hagin estat retirades.

8.ª Els concursants vénen obligats a facilitar els negatius de les proves premiades, a requeriment de la Junta de la Secció, els quals seran retornats després de reproduïts en les cèdules corresponents de l'Arxiu.

9.ª La Secció adoptarà les precaucions que cregui convenientes per a la millor protecció de les obres que es presentin a concurs; però declina qualsevol responsabilitat pels accidents que involuntàriament poden esdevenir-se.

10.ª Els premis seran repartits el dia de tancament de l'exposició.

Ciutat de Barcelona, febrer de 1928.—Francesc Blasi, President; Josep Vilaseca, Secretari.

Bibliografia

JOAN BERGÓS.—*La Catedral vella de Lleyda*.—Editorial Barcino.—Barcelona, 1928.

En aquesta obra, la Col·lecció Sant Jordi ha continuat la seva benemèrita tasca de publicació de monografies de divulgació dels principals monuments de Catalunya. El darrerament publicat, que estudia minuciosament la Seu Vella de Lleyda, és un dels millors de la col·lecció, solament superat en la mateixa per l'obra d'en Martinell sobre Poblet. Però, en aquesta obra, s'accentua l'excessiu ús de termes tècnics, la qual cosa les fa una mica incomprensibles per a gran part del públic, que és el qui té d'aprofitar més els llibrets de l'Editorial Barcino fent-los servir de guia en visitar els monuments que descriuen.

L'autor es veu que ha fet un meritori estudi de la topografia de l'antiga ciutat de Lleyda, estudi que aprofita en els primers capítols del llibre, per a plaçar la Seu dins l'antiga població. No estem conformes en l'afirmació de l'autor que és tradicional en el temple romànic l'haver-hi una sola porta en la façana; aferma la nostra opinió l'haver-hi tres portes en les façanes de moltes cate-

drals franceses. Amb les portes de la Seu Vella de Lleyda i altres del mateix estil, com les de Rueda, del Palau de la Catedral de València, de Xixena, d'Agramunt, etc., en Tormo va fer-ne un grup que anomenà de portes llemosines, partint de la idea errònia que els elements decoratius d'aquelles portes tenien el seu precedent en el Limoges. En Bergós, amb molt bon acord, diu que aquestes portes formen l'escola Lleydatana, però trobem que no estaria de més en la seva obra una referència parlant d'en Tormo, i, en donar les dades d'erecció de les altres portes d'aquesta escola. Quant a l'escola escultòrica dels elements ornamentals de la Seu Vella de Lleyda l'autor ha pensat trobar-los a Tolosa, perquè al Museu hi ha una imatge de la Verge i altra de l'arcàngel Sant Gabriel, que tenen gran semblança amb els que hi havia a la porta de l'Anunciata de la Seu Lleydatana i que avui es guarden en el Museu d'aquella ciutat. Aquesta semblança i les dades epigràfiques dels capitells de l'església d'Agramunt, segons les quals hi havien treballat artistes tolosans, ja va fer que en Macari Golferichs anomenés l'escultura a què pertany la de la Seu Vella de Lleyda, segona escola tolosana; però, si analitzem els caràcters de les obres tolosanes d'aquell temps (final del segle XII i principi del XIII) veurem que pertanyen a l'escola provençal i que, per tant, són en retop de les imatges de Xartres i de Santiago de Compostela, que formen part de la mateixa escola que la de la porta que va al Claustre de la Catedral de Barcelona, la Verge del Claustre de Solsona, etc. Quant als elements decoratius d'aquesta escola creiem que l'autor no està en el cert en buscar llurs antecedents en la Cherente de Normandia. La impressió com la de tots els llibres que surten de les premses d'en Joan Sellent, de Sabadell, és neta, clara i acurada.

F. D. C.

LLIGA D'AMICS DE L'ART.—*Por el decoro artístico de Palma.*—Fullet de 41 p.p. i 7 lám. fora text.—Mallorca, 1926.

Quan, anys enrera, visitàrem Palma de Mallorca, el nostre principal afany, a complir sense dilació, fou el de contemplar, amb tota la devoció de la nostra ànima enamorada, la superba, la portentosa Seu de la nobilíssima ciutat..., *en sitio y belleza, única* (amb permís de Cervantes).

Una punyida d'indignació ferí dolorosament la nostra sensibilitat en veure perjudicada la visió de la bellíssima porta del *Mirador*, per una infecta barraca que destorbava brutalment la més magní-

fica perspectiva de la *mar nostra* que imaginar-se es pugui. Aquesta vergonya, que anava a raure directament sobre el Capítol de la Catedral, per fi ha pogut desaparèixer.

Sense dubte, la destrucció de l'*adefesi* féu naixer el noble propòsit, entre els elements de cultura i els ciutadans de Palma més conscients, de donar a la Catedral, en la part que ofereix la seva millor perspectiva, tot el valor, tota la importància que li és deguda. Per a convertir en realitat tan laudable idea, la *Lliga d'Amics de l'Art*, constituïda a Palma per a la defensa dels seus monuments i aspectes artístics ciutadans, concebé el projecte de construir unes escalinates d'accés a la plaça de la Catedral, i, especialment, per a dotar al Portal del Mirador d'un punt de mira adequat a tan meravellós ingrés. Es confià el projecte als expertíssims arquitectes senyors Rafael Masó i Guillem Forteza.

L'acolliment que meresqué el projecte d'aquests facultatius per part de la premsa i dels intelligents i cultes palmesans, es conté i s'explica en l'opuscle que motiva aquesta nota.

Mes, per desgràcia, els filisteus han pogut anullar tan bells propòsits i perpetrar un nou agravi a la dignitat artística del millor monument palmèsà, posant la seva barroera mà contra l'obra dels experts, i condemnant a la ciutat de Palma a sofrir un altre *adefesi*.

De res han valgut les raonades protestes, i s'han burlat de la llei protectora de l'honor artístic de la nació, prescindint dels seus dictats.

Una vegada més, han estat emparades les profanacions als tresors que encara ens queden.

Habent sua fata... monumental

i la noble ciutat de Palma de Mallorca, va perdre el caràcter que tan interessant la féu en altres temps.

P. C. i C.

Biblioteca

REVISTES INGRESSADES ULTIMAMENT.—Sumaris resumits.

LES ALPES

Bilgeri, Georg.—*Erfahrungen mit ski im Hochgebirge*.—1928-1.

Wien, Karl.—*Mont Blanc im Winter*.—1928-12.

Coaz, Johann.—*Eine Ersteigung des Piz Stüz im Winter 1861*.
1928-15.

- Neue Bergfahrten.*—1928-22.
 Piccioni, B.—*Le Culant en Hiver.*—1927-27.
 Seylaz, L.—*Les Alpes dans la Littérature.*—1928-31.
 Salis, Gubert von.—*Der Mönchgipfel ein Standort für wissenschaftliche Forschung.*—1928-43.
Neue Bergfahrten in den Schweizeralpen.—1928-49.
 Kempf, Hans.—*Matterhornflug.*—1928-63.
 Seylaz, L.—*Les Alpes dans la Littérature.*—1928-67.
 Roesgen, Marcel.—*Avec la Camera au Jungfrauoch.*—1928-76.
 Visser, Ph. C.—*Bergsteigen im Karakorum.*—1928-81.
 Faes, H.—*Le Développement de l'Alpinisme hivernal et la Pratique du Ski en Suisse.*—1928-107.
 Spiro, L.—*Guide de Montagne.*—1928-113.

NOVES ADQUISICIONS

- LESPAGNOL, G., ET FALLEX, M.—*L'Évolution de la Terre et de l'Homme.*—París, [s. d].
 PIGAFETTA, ANTONIO.—*Primer Viaje en torno del Globo.*—Madrid, 1922.
 HANNING, JOHN (SPEKE).—*Diario del Descubrimiento de las Fuentes del Nilo.*—Madrid, 1921.
 BERTHAUT, LE GÉNÉRAL.—*Topologia. Étude du Terrain.*—1909.
 COOK, JAMES.—*Relación de su primer Viaje alrededor del Mundo durante los años 1768, 1769, 1770 i 1771.*—Madrid, 1922.
 DURAN Y CAÑAMERAS, F.—*El Señorío de Castellvell.*—Tarragona, 1927.
 GAUSSEN, H.—*Végétation de la moitié orientale des Pyrénées.*—París, 1926.
 CENTRE EXCURSIONISTA DE CATALUNYA.—*Les Drassanes de Barcelona. Gràfics.*—Barcelona, 1927.
 GIVANEL MAS, J.—*Un Exemplar raríssim de la Història de Garí. Fundació de Montserrat i Miracles de la Mare de Déu.*—Monestir de Montserrat, 1920.
 PHILADELPHÉUS, ALEX.—*Bases archaïques trouvées dans le Mur de Thémistocle à Athènes.*—París, 1922.

- NORTON, E. F.—*La dernière Expedition au Mont Everest*.—Paris, 1927.
- CLUB ALPIN FRANÇAIS.—*Annuaire du Groupe de haute Montagne*.—Paris, 1927.
- FERRER, A. (EL HOMBRE DE LAS CAVERNAS).—*Nuestras Montañas. Notas de Alpinismo vizcaíno*.—Bilbao, 1927.
- CAZURRO, MANUEL.—*Los Monumentos megalíticos de la Provincia de Gerona*.—Madrid, 1912.
- DUPUY DE LÔME, E. & NOVO, PEDRO DE.—*Guías geológicas de las Líneas férreas de España. Madrid-Sevilla*.—Madrid, 1926.
- DUPUY DE LÔME, E. & NOVO, PEDRO DE.—*Guías geológicas de las Líneas férreas de España. Madrid-Irún*.—Madrid, 1926.
- MAR CET I RIBA, J.—*Curs d'Iniciació geogràfica. Setmana final del Curset de fisiografia*.—Barcelona, 1927.
- ROSSELLÓ DE SANS, COLOMA.—*Guide historique et descriptif de Vall-demosà et Miramar*.—Soller, 1915.
- CESKOSLOVENSKA OBEC SOKOLSKA.—*La Maison Tyrs*.—Prague, 1926.

DONATIUS

- FRÈRE, ED.—*Guide de l'Étranger dans Rouen*.—Rouen, 1855, (del senyor Josep Tarragó).
- GUIDE-CHAIX.—*Nouveau Guide de Paris à Bordeaux*.—Paris, [s. d.], (del senyor Josep Tarragó).
- GUIDES-JOANNE.—*Bordeaux*.—Paris, 1893-1894, (del senyor Josep Tarragó).
- V. D. S. J., CH.—*Guide pittoresque de l'Étranger dans Paris et ses Environs*.—Paris, [s. d.], (del senyor Josep Tarragó).
- Compendi de la Doctrina catalanista*.—Sabadell, 1894, (del senyor Josep Tarragó).
- AVINYÓ, MN. JOAN.—*Monografia històrica del Castell de Cabrera i Poble de Vallbona en el Panadés*.—Igalada, 1909, (del senyor Antoni Gallardo).
- PEIDER, LANSEL.—*La Musa Ladina*.—Samaden, 1910, (del senyor Josep M.ª Guilera).
- SOCIETÀ RETOROMANTSCHA.—*Annalas. XXXIX annada*.—Coria, 1925, (del senyor Josep M.ª Guilera).